

INHOUDSOPGAVE

Vooraf	3
1. Inleiding	
1.1 Presentie vanuit het Evangelie	7
1.2 Aanleiding tot het onderzoek	11
1.3 Het onderzoek	11
1.4 Onderzoeksgebied en de omvang van het onderzoek	12
1.5 De onderzoeksmethode	13
2. Algemene bevindingen	15
2.1 Vitale behoeften	16
2.2 Sociale behoeften	16
2.3 Geestelijke behoeften	17
3. Algemene Aanbevelingen	18
3.1 Ondersteuning bieden aan groepen en instellingen	18
3.2 Ondersteuning bieden aan ontmoetingsplekken	19
3.3 Interreligieuze ontmoetingen en de oriëntatie van de gelovigen	19
3.4 Als kerk je laten zien en horen	19
4. Aanbevelingen per wijk	20
5. Aanbevelingen voor de parochies	22
Bijlage 1 Kennismaking met een aantal bewoners van de wijken	24
Bijlage 2 Wijkportretten van Heerlerheide-Passart, Vrieheide-De Stack, Heksenberg en Meezenbroek-Schaesbergerveld	28
Bijlage 3 Behoeften en belangen	38
Bijlage 4 Aanbevelingen per wijk	42

VOORWOORD

***‘Vreugde en hoop, verdriet en angst van
de mensen van vandaag,
vooral van de armen en van hen die,
hoe ook, te lijden hebben,
zijn evenzeer de vreugde en de hoop,
het verdriet en de angst
van de leerlingen van Christus:
er is werkelijk niets bij mensen te vinden
dat geen weerklank vindt in hun hart.’***

(Gaudium et Spes, nr. 1)

Met dit verslag presenteert de **Stichting de Vrank** de resultaten van een haalbaarheidsonderzoek dat door het team wijkpastoraat Zeswegen in 2006 is uitgevoerd. De parochie **Sint Antonius van Padua** geeft middels het wijkpastoraat vorm en inhoud aan haar diaconaal-missionaire opdracht. In het kader van de vorming van een parochie-cluster Heerlen-Noord wil men achterhalen of de pastorale werkvorm zoals deze middels het wijkpastoraat gestalte heeft gekregen in de wijk Zeswegen uitgebreid zou kunnen worden naar de overige parochies van het cluster.

Het wijkpastoraat zoals zich dat in de afgelopen jaren in de wijk Zeswegen ontwikkeld heeft, heeft een eigen identiteit. Het laat zich inspireren door de boodschap van het Evangelie en staat open voor de grote diversiteit in geloofsbeleving die in de wijk aangetroffen wordt. Daarbij is de oecumenisch georiënteerde werkwijze voor het wijkpastoraat vanzelfsprekend en staat zij voortdurend in dialoog met andere godsdienstige en culturele tradities.

In de eerste paragraaf van de inleiding vindt u daarvan een uitgebreidere beschrijving.

In de volgende paragrafen van de inleiding komen achtereenvolgens de aanleiding tot het onderzoek, het onderzoek, het onderzochte gebied en de gevolgde onderzoeksmethode aan de orde.

In hoofdstuk 2 worden de algemene bevindingen van het onderzoek gepresenteerd, onderverdeeld in een beschrijving van de vitale behoeften, de sociale behoeften en de geestelijke behoeften. Het uitgangspunt van deze bevindingen zijn de ontmoetingen met mensen in de wijk. De mens staat centraal, met zijn verhalen, vragen, ervaringen en belevingen. Dat vraagt een open oog en oor voor vragen en problemen van mensen. We willen dienstbaar zijn aan de mensen, in het bijzonder aan minderbedeelden.

Om de mensen te ondersteunen in hun omgaan met complexe levensvragen, is het noodzakelijk om ook in gesprek te gaan met maatschappelijke instanties, om bondgenoten te zoeken en samen te werken. In het bijzonder willen wij oog hebben voor problemen en vragen die andere instanties laten liggen.

Deze algemene bevindingen worden in hoofdstuk 3 gevolgd door algemene aanbevelingen met het oog op de mogelijkheden van het wijkpastoraat.

In de hoofdstukken 4 en 5 worden deze algemene aanbevelingen geconcretiseerd naar de onderzochte wijken toe en naar de betrokken parochies.

Ten slotte zijn in de bijlagen de verzamelde gegevens opgenomen die aan de basis lagen van de analyse

Bij de invulling van het wijkpastoraat Zeswegen is gekozen voor een open benadering en het bewust ruimte creëren voor vernieuwing. Drie jaar geleden begonnen met één vrijwilliger, bestaat het diaconaal wijkteam momenteel uit zes vrijwilligers en een (part-time) pastoraal werker.

Afgelopen twee jaar hebben tevens zes theologiestudenten van de Fontys Hogeschool Theologie Levensbeschouwing (Sittard), zowel op bachelor- als op masterniveau stage gelopen bij het wijkpastoraat. Ook in de omringende wijken is de uitstraling van het diaconale werk zichtbaar. Algemeen gesteld kan worden dat wij zien dat de hulpvragen in de laatste twee jaar sterk toegenomen zijn. Er wordt steeds vaker een beroep gedaan op het wijkpastoraat Zeswegen, mede vanuit de omringende wijken Meezenbroek, Molenberg, Heksenberg en Heerlerheide.

Aanvankelijk kwamen hulpvragen vooral via de wijkbewoners zelf tot het diaconale wijkteam, maar in de loop van de tijd komen de hulpvragen ook middels de eerstelijns maatschappelijke opvang, zoals huisartsen, opvanghuis, psychiatrisch ziekenhuis en sociale dienst. Het aantal verwijzingen vanuit die instanties is aanmerkelijk gestegen.

In het onderzoek zijn deze gegevens verdisconteerd.

Uit onderzoeken blijkt dat contact tussen wijkpastoraat en de plaatselijke parochies veelal problematisch is. Vaak weten pastoors en kerkbestuursleden niet wat ze er mee aan moeten. In het geval van het wijkpastoraat Zeswegen is er echter sprake van een structureel overleg tussen de wijkpastor en de pastoor van de parochie Sint Antonius van Padua, de Vrank. Hier wordt het wijkpastoraat gedragen door de pastoor en het kerkbestuur. Zij vinden het wijkpastoraat als onderdeel van het gehele pastorale beleid belangrijk. Dit is alleen mogelijk wanneer de parochie de visie heeft dat belangeloze inzet en zorg voor de mensen in de wijk wezenlijk hoort bij het kerk-zijn. (Zie ook de aanbevelingen voor de parochies.)

Wij spreken de hoop uit dat dit onderzoek aantoont dat er nog meer mensen bereikt zouden kunnen worden en dat deze vorm van missionair-diaconale presentie binnen het cluster gedragen en erkend gaat worden.

DE BIJ HET ONDERZOEK BETROKKEN PERSONEN

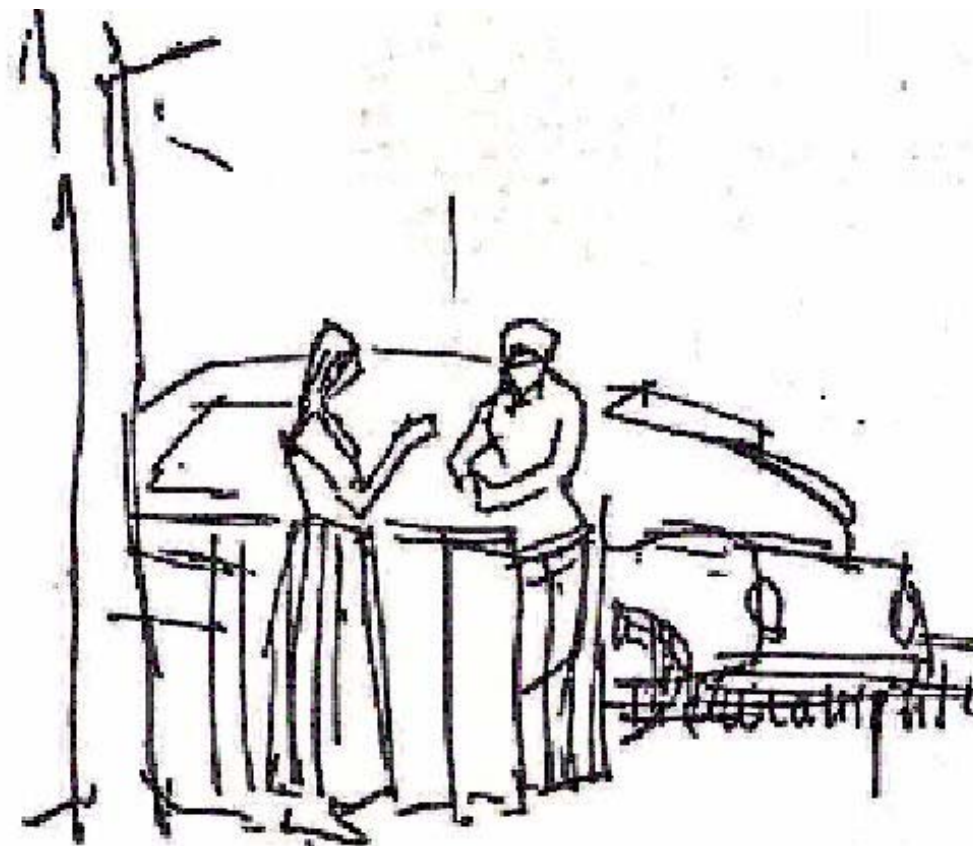
Het onderzoek heeft plaatsgevonden middels interviews met wijkbewoners en sleutelfiguren in de wijken van het cluster. Dit gebeurde aan de hand van een vragenlijst. De projectuitvoerders onder leiding van de wijkpastor waren:

- Mevr. Fien Cruys
wijkpastor
- Mevr. Lies Bindels
vrijwilligster
- Mevr. Marianne van de Laarschot
vrijwilligster
- Mevr. José Steijvers
vrijwilligster en voormalig stagiaire
- Dhr. Paul van de Veen
vrijwilliger en voormalig stagiair

Ten behoeve van het onderzoek is een stuurgroep in het leven geroepen met als adviseurs:

- Z.E.H. Clemens van Weelden,
pastoor van de parochie Sint Antonius van Padua;
- Drs. Paul Van Gerven,
hogeschooldocent van Fontys Hogeschool Theologie
Levensbeschouwing en senior consultant van het
Fontys Centrum Theologie en Pastoraat;
- Drs. Hub Vossen,
adviseur van de dienst Kerk en Samenleving
Bisdom Roermond.

Het onderzoek is mede gefinancierd door de stichting Baanlozen-
centrum (in liquidatie), die destijds is geïnitieerd door de zusters
Franciscanessen uit Heythuysen.

1. INLEIDING

Dit onderzoek wil laten zien welke betekenis en meerwaarde het wijkgerichte werken vanuit het wijkpastoraat voor het kerkelijk werk kan hebben. De verschillende aspecten van de zending van de Kerk zijn: verkondigen, onrecht aan de kaak stellen, troosten en vieren. Hoe brengt men deze aspecten in het wijkpastoraat tot uitdrukking? Hierbij gaat het ook om de vraag wie God is. In de Bijbel lezen wij dat God degene is die kiest voor het onaanzienlijke, de zwakke, de niet-gekende. Men werkt in dienst van God, door de arme “uit het slijk te halen en hem te doen zitten bij de edelen”. Het wijkpastoraat werkt vanuit de mensen naar de Kerk. Niet de Kerk, maar de mensen staan voorop. God is er eerst tussen de mensen. Het pastorale werk is deelnemen aan de beweging van God zelf. Zending is een zich invoegen in wat al van Gods kant aan het gebeuren is. Bij de opzet van het wijkpastoraat is vanaf het begin bewust gekozen om vanuit de presentie in de samenleving te werken. In dit onderzoeksverslag wordt deze vorm pastorale aanwezigheid ook uitdrukkelijk beschreven. Vandaar dat wij in de eerste aanzet in het kort enige informatie geven over deze toch specifiekere vorm van aanwezigheid in de wijk

1.1

Presentie vanuit het Evangelie

DE VRAAG NAAR DE SAMENHANG

De twee polen van de presentie zijn ‘het tussen de mensen zijn’ en ‘het daar zijn vanuit het Evangelie’. Dit vanuit de vraag; wat de betekenis is van het Evangelie gezien vanuit de vitale, sociale en geestelijke behoeften en belangen van de mensen? Alleen langs die weg blijven de mensen om wie het gaat zelf in zicht.

Vandaar dat wij in het onderzoek ook uitdrukkelijk in gesprek zijn gegaan met afzonderlijke wijkbewoners. De wijkbewoners zelf kunnen immers het beste aangeven wat hun behoeften en belangen zijn. Dit hebben zij gedaan op een groot aantal deelgebieden. Daardoor zou de indruk kunnen ontstaan dat behoeften en belangen uiteenvallen in een groot aantal specifieke verlangens met betrekking tot een groot aantal aspecten van het bestaan. Wij doen dan echter geen recht aan de eenheid van het mens-zijn en van het bestaan. Vanuit onze evangelische opdracht moeten wij kijken naar de ‘betekenis in totale zin’: het gaat om de hele mens.

Natuurlijk zijn in onze Westerse wereld de vitale behoeften niet te vergelijken met die in de derde wereld landen. Daar vormen honger, armoede, oorlogsbedreiging en natuurrampen een directe bedreiging voor het leven. Wanneer wij het in het onderzoek over vitale behoeften hebben, bedoelen wij behoeften die te maken hebben met de waardigheid van het mens-zijn. Bijvoorbeeld: iemand moet een dak boven zijn hoofd hebben, beschikken over stromend water en verwarming, over voldoende voedsel en kleding. Ook al leeft iemand van de bijstand, een televisietoestel hoort erbij.

ZIN-GEVING

Wanneer we in dit onderzoeksverslag spreken over 'zingeving', gaat het daarbij altijd om de volgende aspecten van het leven:

- De eindigheid van het bestaan.
- De menselijke verantwoordelijkheid en het menselijk falen.
- De beleving van het goede, van geluk, vrede, welvaart en zin.
- Het ontvangen van inzicht
- Het kwaad en het lijden.

De vragen over deze aspecten kunnen ons inziens uiteindelijk alleen vanuit een religieus referentiekader beantwoord worden. Het zijn echter vragen van alle mensen en die vertegenwoordigen daarom een algemeen belang, ook buiten alle godsdiensten!

Deze benadering stelt wel bijzondere eisen aan de mensen die bij de uitvoering van het onderzoek betrokken zijn, maar ook van de werkers die te midden van deze mensen iets proberen te realiseren van presentie vanuit het evangelie. Deze presentie mag niet opdringerig zijn.

Daarnaast is het ook van belang dat de werkelijkheidswaarde van wat door de mensen verteld wordt ook als zodanig her- en erkend wordt. Erkenning van verhalen, van behoeften en belangen zoals die aangeven en door hen beschreven in een speciale context (buurt, maatschappelijke omstandigheden e.d.) zijn van wezenlijk belang. Van groot belang is om een respectvolle manier om te gaan met de levensvragen en behoeften die door de respondenten/wijkbewoners aangedragen worden. In de Bijbelse traditie is Hij de ware God, die wil dat de concrete mens met zijn concrete behoeften het middelpunt van de samenleving en van de geschiedenis vormt. In het werk van het wijkpastoraat hebben we ontdekt dat we op verschillende momenten te maken kregen met de 'afwezigheid van God'. Vanuit deze ontdekking dringt zich de vraag op of het bij de presentie vanuit het Evangelie om niets anders gaat dan om het via mooie woorden lucht geven aan het onbehagen dat ontstaat door betrokkenheid bij het lot van anderen, versterkt door het besef van eigen aandeel in het bestaande systeem. Je voelt je met het Evangelie vaak machteloos staan.

Het werk aan de basis heeft ons geleerd dat dit niet het laatste woord mag zijn. Wat mensen doet volhouden is het geloof dat de, in onze tijd als belangrijk 'Leitmotiv' geldende verlichte vrijemarkteconomie, waaraan alles ondergeschikt lijkt te zijn, niet de laatste waarheid kan zijn. Dan keer je toch terug naar de verhalen van de Evangelies, met de verhalen van mensen die hebben geleefd en gewerkt vanuit de bevrijdende ervaring dat het beslissende niet gebeurt door kracht of geweld, maar door de Geest van God.

Van daaruit kijken we op een andere manier naar de situatie van de respondenten. We gaan daarbij uit van drie motieven:

1. het motief van het Rijk Gods,
2. het motief van het lijden (de dood) en de opstanding van Jezus Christus en
3. het motief van de gave van de Heilige Geest.

Deze motieven worden verstaan in hun relevantie voor de mensen. Het blijft gaan om hun (over-)leven. Daarin ligt de eenheid van de motieven. Bij het motief van het Rijk Gods horen de woorden 'utopie' en 'hoop'.

De trefwoorden bij het motief van het lijden (de dood) en de opstanding van Jezus Christus zijn 'solidariteit' en 'bondgenootschap'. Bij de gave van de Heilige Geest kiezen we de woorden 'zingeving' en 'creativiteit'.

In alle drie de motieven hebben we te maken met de spanning van verborgenheid en openbaring. De 'sporen van God' zijn verweven met de economische, politieke en culturele dimensie van het bestaan.

WOORDEN VAN LEVEN (VITALE BEHOEFTE)

Het Rijk van God is tegenbeeld en tegenkracht van de bestaande situatie. De aanwezigheid van dit Rijk betekent dat mensen geroepen zijn tot verantwoordelijkheid voor een betere samenleving en dat zij zich geruggensteund mogen weten bij het ontwerpen van een betere samenleving. In elke werkelijkheid ligt het Rijk besloten, verborgen of openbaar. We spreken daarom van utopie en hoop, waarmee we willen zeggen dat er reden is om zich blijvend door het Rijk Gods te laten inspireren.

Sporen hiervan vinden we bij mensen die weerstand en verzet tonen: de strijd om het dagelijks bestaan, die met taaie volharding wordt gevoerd, het ontnemen van eigenwaarde aan de culturele en religieuze identiteit, het onderhouden van familierelaties, de actieve zorg voor de kinderen en hun toekomst, het blijven zoeken naar werk of activiteiten waarmee iets te verdienen valt, het zoeken naar bezigheden in de vrije tijd, het overwinnen van taalproblemen en het volgen van volwassenenonderwijs, het sparen voor ouders, vakantie, terugkeer en het opkomen voor zichzelf. Presentie vanuit het Evangelie betekent een aanhoudend protest, maar ook aanwezig zijn bij het verzet, tegen de gesignaleerde onmenselijkheid én de uitdaging van een andere werkelijkheid vanuit een toekomstperspectief dat zich laat bepalen door de aanwezigheid van het Rijk Gods. Christelijke utopie betekent dat de onvolmaakte orde niet vanzelfsprekend is. Zonden zijn niet te voorkomen, maar hoeven niet aanvaard te worden.

Wanneer een systeem bepaalde visies afwijst als utopisch en onmogelijk om te realiseren, zegt dit minder over de mogelijkheid of onmogelijkheid van deze visies, maar meer over de beperkingen van het systeem.

Bestaande sociale systemen mogen niet worden gezien als het enige criterium voor wat mogelijk is of onmogelijk. Geschiedenis is daarom niet gesloten maar open voor verrassende ontwikkelingen en veranderingen. Er is reden tot hoop. In het aanwezig zijn onder de mensen komt het erop aan te luisteren naar de woorden en de beelden waarin zij daarvan rekenschap afleggen.

BONDGENOOTSCHAP (SOCIALE BEHOEFTE)

Men komt nu in de verleiding om de woorden solidariteit en bondgenootschap in te vullen door een betere dienstverlening en help-grage bondgenoten. De mensen worden dan echter gedegradeerd tot hulpbehoevende mensen en verder teruggedrongen in afhankelijkheidsrelaties.

Het is goed hier tegenover de hulpbehoevendheid de levenskunst te stellen. Hier kan een diep evangelische waarheid in doorklinken, wanneer levenskunst vooral betekent dat mensen kunnen putten uit een bron die, zonder het lijden te verheerlijken en zonder het genot te

verabsoluteren, kracht verleent tot de kunst van het lijden en tot de kunst van het vieren. Houvast vinden we in de levensweg en levenspraktijk van Jezus. Hij was dienstbaar aan de medemens en gaf zichzelf voor zijn vrienden en vriendinnen. In zijn solidariteit krijgt Gods bondgenootschap concreet gestalte. Het is een bondgenootschap dat een basis is voor leven en overleven. Opstanding wil in dit verband zeggen dat God er alles aan gelegen is de mensen in alle dimensies van het leven – materiële en immateriële – bij de hand te nemen op weg naar de toekomst.

Presentie vanuit het Evangelie betekent het aanmoedigen van de levenskunst naar het voorbeeld van Jezus Christus. Daarbij kunnen ook wij leren van de mensen in de buurten, ómdat zij ten diepste levenskunstenaars zijn.

LEVEN EN CREATIVITEIT (GEESTELIJKE BEHOEFTE)

Zodoende vinden we hier tekenen van de wil tot overleven die bewijzen dat het vuur nog niet gedoofd is. Voor velen is er sprake van een doorleefd geloof dat in hun leven veel betekent. Ook de manier waarop sommigen hun vrije tijd invullen is een teken van leven en creativiteit. De moderne armen trachten in een hoog ontwikkelde samenleving te overleven door 'prijskopen', door relaties aan te gaan met de overheid en door zich aan te passen aan de zich wijzigende sociale netwerken. Bij langdurig werklozen treft men enerzijds berusting of afhankelijk zijn van overheidsdiensten en –instanties aan, maar anderzijds ook een ondernemendheid waarbij soms activiteiten worden ondernomen die in strijd zijn met de wet of morele toelaatbaarheid. Het schijnt dat berusting niet loont en dat eigen activiteit wordt gestraft.

De gave van de Geest is in deze situatie de uitnodiging om God in onze werkelijkheid te vinden. Hij is de bron van het ervaren van zin te midden van alle onzin. De aanwezigheid van de Geest komt niet tot uitdrukking in imponerende machtsdaden of in een tot elke prijs succesrijk bestaan. Hij draagt er toe bij het leven te laten zijn en te worden zoals het behoort te zijn.

Presentie vanuit het Evangelie betekent niet het krampachtig ontkennen en uitbannen van het donker en de negativiteit, maar het daar doorheen trekken door het te ondergaan (lijden en opstanding). De sporen van Gods schepper-zijn kunnen slechts zichtbaar worden op plekken van verdriet, pijn en gemis, waar wij ons normaliter niet wagen omdat wij er enkel bitterheid en chaos vermoeden.

De weg naar zelfbewustzijn, invloed en macht begint met de erkenning van de zwakheid, de weerloosheid en de marginaliteit. Presentie vanuit het Evangelie houdt in de moed te hebben deze beginsituatie serieus te nemen en van daaruit de levenskunst te stimuleren. Dat is een kunst op zich die steeds opnieuw geleerd moet worden.

1.2

Aanleiding tot het onderzoek

De clustervorming van een aantal Heerlense parochies maakte het onderzoek naar wijkpastoraat binnen het cluster, in navolging van het wijkpastoraat in de wijk Zeswegen, urgent.

We constateren dat in de wijk Zeswegen de hulpvragen die gericht zijn aan het wijkpastoraat in de laatste twee jaar sterk toegenomen zijn. Daarnaast wordt steeds meer een beroep gedaan op het wijkpastoraat vanuit de omringende wijken: Meezenbroek, Molenberg, Heksenberg en Heerlerheide.

Aanvankelijk komen deze hulpvragen vooral via de wijkbewoners zelf, maar in de loop van de tijd komen de hulpvragen ook via de eerstelijns maatschappelijke opvang, zoals huisartsen, opvanghuis, psychiatrisch ziekenhuis en sociale dienst. Het aantal verwijzingen vanuit die instanties is aanmerkelijk gestegen.

De clustervorming en de groeiende vraag voor ondersteuning/nabijheid heeft de vraag opgeroepen om te onderzoeken in hoeverre het wijkpastoraat een zinnige en opbouwende bijdrage kan leveren bij de opbouw van samenwerkende geloofsgemeenschappen/paochies in Heerlen-Noord.

1.3

Het onderzoek/ Onderzoeks- opdracht

Uitgaande hiervan is, in opdracht van de Stichting Wijkpastoraat Vrank, binnen het kader van een ontwikkelingsonderzoek een haalbaarheidsonderzoek gestart in een aantal wijken, waarbij we onderzocht hebben hoe groot de behoefte aan wijkpastoraat is en welk draagvlak hiervoor in de betreffende parochies en wijken bestaat. Dit onderzoek is in december 2006 afgerond.

Bij de opzet van het onderzoek is gebruik gemaakt van de ervaringen van het team wijkpastoraat in Zeswegen en de wijze waarop daar het wijkpastoraat vorm heeft gekregen.

Onderzocht is in hoeverre mensen behoefte hebben aan wijkpastoraat, individueel huisbezoek en gespreksgroepen.

Het onderzoek is gericht op de vraag wat kerkelijke presentie met het oog op de behoeften en belangen van de wijkbewoners zou kunnen betekenen.

Van belang is hier vooral het in kaart brengen van:

- de meningen en gevoelens van de wijkbewoners met betrekking tot hun leefsituatie
- datgene wat zij als hun belang – zowel materieel als immaterieel – ervaren
- de belangentegenstellingen en conflicten die zij signaleren
- de wijze waarop zij de invloeden op hun belang vanuit welzijnswerk, onderwijs, gemeentebestuur, kerken, vakbonden en bewegingen ervaren.

Ook is er gekeken naar een (mogelijke) samenwerking tussen diverse eerstelijns instanties in de wijken en een goede samenwerking tussen instanties en organisaties, die zich bezighouden met de belangen van wijkbewoners. Maar ook hebben we gekeken naar een mogelijk draagvlak voor het wijkpastoraat in de verschillende wijken.

Samenwerken is voor het wijkpastoraat de enige mogelijkheid te ontdekken hoe het present mag en kan zijn in de veelkleurige samenleving.

1.4.

Het onderzoeksgebied en de omvang van het onderzoek

Het onderzoek heeft zich m.n. gericht op de totale werkgebied van de parochies in het cluster Heerlen-Noord, te weten de parochies:

- Parochie Christus Koning, deelgebied Heerlerheide-Passart
- Parochie H. Cornelius, deelgebied Vrieheide-De Stack
- Parochie H. Gerardus Majella, deelgebied Heksenberg
- R.K. Parochiefederatie H. Hart van Jezus, deelgebied Meezenbroek-Schaesbergerveld

In dit onderzoek hebben we de wijkbewoners in de bovenvermelde wijken tot doelgroep benoemd. Aangetekend mag wel worden dat wij ons m.n. toch ook gericht hebben tot mensen die vaak in de marge van de samenleving verkeren. Vanuit de ervaringen van het wijkpastoraat in de wijk Zeswegen hebben we ontdekt dat de vragen en/of problematieken van deze doelgroep vaak niet of onvoldoende gehoord wordt. Welke groepen op dit moment de onderkant van de samenleving vormen, is vaak uit het zicht verdwenen.

Vandaar ook dat wij een aantal vragen aan de eerste lijnswerkers voorgelegd hebben: de pastoors, de wijkagenten, het maatschappelijk werk, de medewerkers uit buurthuizen en de huisartsen. Voor allen geldt dat ze werkzaam zijn in de wijk. De volgende vragen werden besproken:

1. Hoe zou je de onderkant van de samenleving omschrijven, wie behoren ertoe?
2. Hoe groot is deze groep mensen ongeveer in de wijk?
3. Zou het wijkpastoraat iets voor deze mensen kunnen betekenen?
4. Voor wie zou het wijkpastoraat nog meer wat kunnen betekenen?

Wij zijn tot de conclusie komen dat de onderkant van de samenleving blijkt te bestaan uit mensen met de volgende problematieken:

- schulden;
- langdurige werkloosheid;
- dreigende uitzetting uit woning;
- verslaafdenproblematiek;
- toenemende vervuiling in woning;
- verwaarlozing van kinderen/mishandeling;
- culturele verschillen m.b.t. opvatting over opvoeding;
- eenzaamheid bij ouderen, met name ook bij allochtonen.

In totaal hebben wij met 90 mensen gesproken. Daarna hebben wij een selectie gemaakt en in iedere wijk 10 mensen, allochtonen en autochtonen, benaderd om de komende tijd mee te doen met het onderzoek. Er hebben 36 vrouwen aan het onderzoek deel genomen en 14 mannen. De grootste groep is tussen de 30 en 65 jaar oud. Ongeveer de helft van de respondenten is alleenstaande ouder.

1.5

De onderzoeksmethode

Het betreft een sociaal-demografisch onderzoek, verdiept door een kwalitatief tevredenheidsonderzoek middels interviews en participerende observatie. De vraagtechniek die gehanteerd is kan getypeerd worden als meelevend, verdiepend, uitnodigend. De nadruk ligt niet op kennis van feiten, maar op de inventarisatie en analyse van de interpretatie van de leefsituatie van de mensen uit de buurt. Hún definitie van de situatie is van belang.

- a. We zijn om te beginnen statistisch materiaal over de wijken gaan verzamelen over o.a. de leefbaarheid in de wijken, de woonsituatie, de openbare orde en veiligheid, het beheer en het onderhoud van de wijken en het bewonersprofiel.
- b. In januari 2006 zijn wij begonnen met een fase van participerende observatie.
We zijn de wijken gaan verkennen, zodat we de sfeer in de diverse wijken met elkaar konden vergelijken. We zijn op plaatsen geweest waar jongeren, ouderen, alleenstaanden en moeders met kinderen verblijven en elkaar ontmoeten, in de winkelstraten waar boodschappen gedaan worden, in buurthuizen e.d.
- c. Vervolgens is er een inventarisatie gemaakt van alle instanties en activiteiten.
In de wijken zijn gesprekken gevoerd met sleutelfiguren uit de wijken. Een sleutelfiguur is iemand die nauw in contact staat met mensen in de wijk, zoals de pastoor, de huisarts, thuiszorg, de wijkagent, een maatschappelijk werker, een opbouwwerker, een cultureel werker.
Vervolgens zijn we met de bewoners in gesprek gegaan.
We hebben zoveel mogelijk mensen bij het onderzoek betrokken om een goed inzicht te krijgen van de situatie in de wijk en de problemen die er spelen.
- e. Ten slotte zijn een aantal straten uitgekozen, waarin contacten gelegd werden met bewoners om hen te interviewen.

Na de gesprekken en de interviews met de mensen hebben wij een analyse gemaakt. Bij de analyse hebben wij het volgende traject doorlopen:

1. Naar aanleiding van de interviews zijn de problemen geïnventariseerd.
2. Vervolgens hebben wij de geformuleerde problemen vertaald in vitale, sociale en geestelijke behoeften. (De geïnterviewden zelf spreken immers niet in termen van behoeften.)
3. In de derde stap zijn de belangen van de betrokkenen bepaald.
4. In de vierde stap is systematisch gezocht naar overeenkomsten en verschillen tussen verschillende groepen: leeftijdsgroepen, mannen en vrouwen, werkenden en werklozen etc.
5. Daarna zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende groepen met elkaar vergeleken.
6. In stap zes is nagegaan welke factoren (o.a. zijn de sociale wetgeving, culturele achtergrond etc.) van invloed zijn op de problemen, behoeften en belangen.
De vraag is in hoeverre deze verschillen leiden tot een andere probleemervaring en tot andere behoeften en belangen.

7. Tot slot is gezocht naar belangen die met elkaar strijdig zijn, waardoor dilemma's ontstaan.

Het onderzoek is verricht in het kader van de post-HBO opleiding Projectmatig Werken bij Diaconie in de geloofsgemeenschap, zoals deze is ontwikkeld door de Stichting Theologisch Vormingswerk Amsterdam en die onder leiding van drs. Ellen Hogema (STVA) in Sittard werd aangeboden vanuit het Fontys Centrum Theologie en Pastoraat.

In het volgende proberen we de onderzoeksvraag te beantwoorden en geven we aanbevelingen voor de volgende stap in het ontwikkelingsonderzoek.

2. ALGEMENE BEVINDINGEN

Het valt op dat maatschappelijke problemen, zoals armoede en criminaliteit, in zekere mate in stand worden gehouden door bestuurlijk-organisatorische problemen. Verschillende organisaties - welzijn, CWI, onderwijs, woningcorporaties en sociale zaken - werken regelmatig langs elkaar heen. Bovendien blijkt dat veel mensen met weinig geld tevens immateriële problemen hebben en bijvoorbeeld ook psychisch in de knoop zitten. Een groot aantal problemen kun je in feite niet uit elkaar halen of los van elkaar zien. Het is daarom verstandig als mensen met materiële en immateriële problemen op één plek geholpen kunnen worden.

In diverse wijken is er duidelijk armoede onder de bevolking. Je komt er ouderen en langdurig werklozen tegen die niet meer rond kunnen komen. Armoede is een relatief begrip, maar er zijn grote aantallen mensen in de wijk die zelfs op hun eten moeten bezuinigen en vaak maar een keer in de week warm eten hebben. Velen kunnen daar door een psychische aandoening of door andere factoren zelf helemaal niets aan doen. Ze hebben meestal geen enkele kans op de arbeidsmarkt. Ongeveer 85% van de huishoudens in de wijken leeft van een laag inkomen. Armoede is hier een structureel probleem. Dit zie je vooral in de wijken Meezenbroek en Vrieheide.

De allochtonenproblematiek speelt vooral in Meezenbroek en Heerlerheide-Passart. De spanningen lopen vaak hoog op. Het zijn vooral de ouderen die vaak bang zijn voor allochtone hangjongeren.

We hebben gesproken met een aantal sleutelfiguren in de wijk: alle pastoors van het cluster, wijkagenten, de huisarts, thuiszorg, een maatschappelijk werker, opbouwwerkers en culturele werksters. De gesprekken met de pastoors en wijkagenten hebben uiteindelijk een bevestiging opgeleverd van de conclusies die uit ons eigen onderzoek volgen. De door ons geschetste problematiek in de wijken is voor hen heel herkenbaar: de drugscene, armoede en eenzaamheid. Ook hun ervaring is dat dit vooral speelt in de wijken Heerlerheide-Passart, Vrieheide-De Stack en Meezenbroek-Schaesbergerveld en in mindere mate in de wijk Heksenberg.

Ook de maatschappelijk werker vindt dat de onderzoeksresultaten overeenkomen met zijn eigen ervaringen.

De culturele werksters vinden de geschetste problematiek eveneens kloppen met hun bevindingen.

De opbouwwerkers zijn het er over het algemeen wel mee eens, maar merken op dat de problemen die we gesignaleerd hebben in elke stad voor komen.

2.1

Vitale behoeften

In de wijken komen wij de volgende situatie tegen: er zijn veel klachten over de woonsituatie, men voelt zich onveilig, het sociaal klimaat is voor velen onaantrekkelijk en bedreigend, de inkomenspositie is minimaal, veel werklozen, gezondheidsklachten, er zijn schulden, soms is er schrijnende armoede zonder uitzicht op verbetering. De strijd om te overleven is gericht op de dag van vandaag.

Het gaat hier om een groep mensen die gebukt gaat onder de gevolgen van ons economisch systeem. In het dagelijks leven worden zij constant geconfronteerd met een tekort aan datgene waar het in onze samenleving om draait: geld. Tegelijkertijd wordt hen dat ook het meest kwalijk genomen: deze groep mensen levert geen geld op, zij kost alleen maar geld.

Het politieke beleid kenmerkt zich door bezuinigingen. Hierdoor ontstaat een steeds groter wordende afstand tussen welvaart en armoede. Er is geen actief beleid dat gericht is op het terugdringen van ongelijkheden en structurele problemen rond scholing, arbeid, gezondheid en huisvesting, waardoor delen van de bevolking onder het minimale niveau van bestaan komen.

2.2

Sociale behoeften

Op het gebied van de sociale behoeften zijn de meningen nogal eens verdeeld. Er zijn mensen die behoefte hebben aan meer burenccontact, terwijl anderen, vooral jongeren, liever niet teveel contact met burenen willen hebben. Binnen etnische groepen wordt burenccontact soms gezien als een ongewenste vorm van sociale controle.

Ouderen vereenzamen door verdwijnende contactmogelijkheden, maar weigeren contacten aan te gaan met niet-Nederlanders.

In een aantal gevallen is er spanning tussen etnische groepen, vallen er soms racistische opmerkingen. Integratie is moeilijk, omdat de eigen cultuur houvast en veiligheid biedt in een situatie waarin onvoldoende voorzien is in de vitale behoeften.

Een dilemma ontstaat bij diverse etnische groepen tussen de opvoeding door de ouders, vanuit hun eigen cultuur en het Nederlandse cultuurpatroon van de scholen. Hierdoor ontstaan problemen tussen ouders en kinderen.

Veel oudere bewoners klagen erover dat er weinig contact met hun kinderen is. Dit werd bevestigd door de ervaring dat jongere bewoners weinig vertelden over het contact met hun ouders.

Bij problemen op het gebied van sociale behoeften kunnen goede primaire contacten van belang zijn bij materiële en vooral morele zaken. Het ontbreken van voldoende gezins-, familie- en burenccontacten heeft tot gevolg dat vooral oudere respondenten vereenzamen.

In de interviews komen we sporen van isolement, vervreemding en (psychosomatisch) lijden tegen.

Bij bejaarden en alleenstaanden komen contact- en relatieproblemen, eenzaamheid, er alleen voor staan, in de steek gelaten zijn, veel voor. Scheiding en verlating spelen een rol. Er is heimwee naar de hechte onderlinge contacten, die er vroeger waren. Zij voelen zich door de instroom van buitenlanders vervreemd van hun eigen buurt.

Er zijn aanzienlijke gezondheidsklachten veroorzaakt door ouderdom, werkloosheid, armoede, overlast, echtscheiding, eenzaamheid en onveiligheid. Vooral het aantal en de ernst van de psychosomatische klachten is opvallend.

Van de publieke instellingen, die ten dienste van de mensen in de wijken aanwezig zijn, hebben de respondenten niet het gevoel dat zij er een bondgenoot of helper in vinden. Ten aanzien van deze instellingen bestaan veel klachten. Van de kerk verwachten de mensen helemaal niks meer. Een uitzondering is het culturele en welzijnswerk, daar spreken ze milder over.

De wijkbewoners zijn in meerderheid nauwelijks bij machte vorm te geven aan hun leven overeenkomstig hun behoeften en belangen. Er is sprake van onmacht.

De relaties staan onder druk van hun maatschappelijke positie, waar de meeste van de respondenten tegen hun wil in terecht zijn gekomen. Deze druk is dermate zwaar dat er ook tekenen van apathie en berusting te bespeuren zijn.

De overgrote meerderheid van de geïnterviewden verwacht niets van de politiek. Men heeft het gevoel dat men met de meningen en belangen van 'de kleine man' toch niets doet. Er is nauwelijks actieve deelname aan de politiek.

Met name oudere wijkbewoners missen de betrokkenheid, de aandacht en het gemeenschapsgevoel vanuit de kerk. Voor de meeste jongeren uit deze wijken heeft de kerk geen enkele sociale betekenis meer.

2.3

Geestelijke behoeften

Bij de respondenten lijkt de binding met de christelijke levensbeschouwing in zijn katholieke en protestantse varianten sterk leeftijdgebonden. Het zijn vooral de oudere respondenten voor wie het geloof een rol vervult in hun leven. De meeste jongere respondenten hebben geen binding meer met vormen van christelijk geloof of kerkelijk leven. Wat de binding met het kerkelijk leven betreft, die is voor de meeste oudere Nederlandse respondenten sterk informeel van aard. Men sluit zich daar aan, waar men zich op zijn gemak voelt. De binding met de kerk berust niet sterk op institutionele verwachtingen of voorschriften, maar meer op persoonlijke relaties met personen of groepen.

Niettemin treffen we zeker geen religieuze buurten aan, integendeel, we treffen er een veelheid aan levensbeschouwelijke oriëntaties aan. Voor velen, met name islamieten, is er sprake van doorleefd geloof, dat in hun leven veel betekent.

3. ALGEMENE AANBEVELINGEN

Het onderzoek is gericht op de vraag wat kerkelijke presentie met het oog op de behoeften en belangen van de wijkbewoners zou kunnen betekenen en hoe dit gerealiseerd zou kunnen worden.

De professionele hulpverlening in de wijken kan geen hulp en steun geven in allerlei geloofs- en/of zingevingsvragen die bij psychosociale problemen een belangrijke rol spelen. Het wijkpastoraat biedt de mogelijkheid om die pastorale aandacht te geven. Deze specifieke aandacht kunnen respectievelijk mogen andere hulpverleningsinstanties in de meeste gevallen niet geven.

Wij zijn er van overtuigd, dat vragen over zingeving uiteindelijk alleen vanuit een religieus referentiekader beantwoord kunnen worden. Niettemin zijn het vragen van alle mensen en als zodanig vertegenwoordigen zij een algemeen belang, ook buiten alle geïnstitutionaliseerde godsdiensten. Vanuit het wijkpastoraat willen wij ons expliciet richten op de zingevingsvragen van alle mensen in de wijk, ongeacht hun cultuur of godsdienstige achtergrond.

Wijkpastoraat kan ondersteuning bieden aan mensen die in de knel dreigen te raken. Ook kan wijkpastoraat bijdragen aan het samenleven van groepen en groeperingen in de wijken.

Via intensieve contacten met bewoners maken pastores van binnenuit mee wat er gebeurt in het leven van deze mensen. Zij ondersteunen hen om met hun situatie om te gaan zodat zij geestelijk en fysiek overleven. Dit gebeurt in langlopende individuele contacten, in opvang van crisissituaties via zorgnetwerken in samenwerking met andere instellingen.

Bij het wijkpastoraat ligt de nadruk op de persoon als geheel, niet slechts op één aspect. Door deze benadering bestrijken de werkzaamheden die de werkers verrichten een breed gebied: opvang, ontmoeting en ontspanning, hulpverlening, vorming, bewustwording, zelforganisatie, belangenbehartiging, buurtopbouwwerk en pastoraal werk.

Deze activiteiten worden niet uitsluitend bij het wijkpastoraat ondergebracht. Er wordt naar gestreefd de drempel te verlagen naar andere organisaties, tenminste daar waar de geloofsoptie een ondergeschikt element is.

Vanuit deze vormen van individuele begeleiding kijken de werkers waar mensen met elkaar verbonden kunnen worden en hoe de aanpak van problemen verbreed kan worden.

Dit scala van activiteiten kan alleen gerealiseerd worden door het werken in kleine teams per wijk.

3.1

Ondersteuning bieden aan groepen en instellingen.

In al de wijken worden instellingen en organisaties aangetroffen, die zich op een of andere wijze bezighouden met het welzijn van de bewoners. Met het oog op het wijkpastoraat zijn vooral van belang bewonersorganisaties, actiegroepen, vormen van sociaal cultureel werk en opbouwwerk. Daarnaast treft men groepen van bewoners aan (bijvoorbeeld migrantengroepen), die trachten in min of meer georganiseerd verband hun belangen te behartigen. Over het algemeen zoeken deze groepen bewoners naar bondgenoten in hun strijd. Het wijkpastoraat is één van die potentiële bondgenoten. Het is van belang met de genoemde instellingen, organisaties en groepen samen te werken.

3.2

Ondersteuning bieden aan ontmoetingsplekken.

Een verrassing voor ons was dat er ergens in een wijk een groep mensen de handen in elkaar heeft geslagen en samen een gemeenschaps-huis heeft opgericht, zonder bemoeienis van buiten. Het betreft het pandje aan de Koekoekstraat, De Koekoek. Dit wordt gerund door een aantal vrijwilligers, die al aardig op leeftijd zijn en ook behoefte hebben aan wat ondersteuning, maar toch zelfstandig willen functioneren zonder bemoeienis van buitenaf.

De Koekoek is een voorbeeld van een plek voor wijkpastoraat. Mensen komen even langs, ontmoeten elkaar, leren elkaar kennen, vinden elkaar ook op andere momenten en plaatsen. Mensen kunnen er terecht met levensvragen en wat hen bezig houdt, ze kunnen ondersteuning krijgen van de wijkpastor bij hun vragen.

De jeugd heeft hier echter weinig mogelijkheden. Misschien zouden hier ook wat activiteiten opgezet kunnen worden voor kinderen en jongeren.

3.3

Interreligieuze ontmoetingen en de oriëntatie van de gelovigen.

De inhoud van het geloof is onderwerp van gesprek in de interreligieuze ontmoetingen. In het gesprek met anders gelovigen komen de vragen naar het hoe en waarom van het eigen geloof naar voren.

De kerk kan een bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de buurt (sociale integratie) op een punt dat tot de kernactiviteit van de kerk mag worden gerekend: religie. Als dat het uitgangspunt is en blijft, ontstaat een geloofsgesprek en vanuit dat geloofsgesprek respect en waardering voor buurtbewoners.

3.4

Als kerk je laten zien en laten horen

Kerken kunnen laten zien dat zij niet alleen het 'beste verhaal' hebben, maar ook de daad bij het woord willen voegen. De uitdaging is, dat via deze invalshoek kerken veel kunnen betekenen in en voor een lokale samenleving. Door mee te doen komt er meer zicht op wat mensen nodig hebben.

Daartoe zouden zij moeten bijdragen aan de sociale cohesie, meedoen in besturen, deelnemen in de WMO-raad, aandacht hebben voor welzijnsvragen, ondersteuning bieden voor vrijwilligers en openstaan voor nieuwe relaties en samenwerking.

4. AANBEVELINGEN PER WIJK

4.1 Heerlerheide- Passart

Gemeenschapvormend in deze wijk zou een inloophuis kunnen zijn, waar mensen een kopje koffie kunnen drinken en hun verhaal kwijt kunnen. Van daaruit zouden allerlei activiteiten georganiseerd kunnen worden.

Er zou energie gestoken moeten worden in het organiseren van activiteiten met kinderen en jongeren, het vormen van een vrijwilligersteam en de samenwerking met maatschappelijke organisaties.

4.2 Vrieheide- De Stack

In het wijkgebouw de Koekoek in Vrieheide is voldoende draagvlak aanwezig voor wijkpastoraat. De mensen die daar komen vinden het belangrijk om met vragen over leven, verdriet en andere vragen bij iemand terecht te kunnen.

Voor de jeugd zouden activiteiten opgezet moeten worden.

Belangrijk is ook de samenwerking met andere maatschappelijke organisaties, zowel op het gebied van samenlevingsopbouw als in individuele situaties. Een vrijwilligersteam kan ook hier van grote betekenis zijn.

4.3 Heksenberg

Mensen hebben behoefte aan een vertrouwenspersoon, die regelmatig op bezoek komt, zoals pastoor dat vroeger deed. De ouderen voelen zich vaak eenzaam en zouden een bezoek wel op prijs stellen. Het wijkpastoraat zou hier een bezoekersgroep kunnen oprichten.

4.4

Meezenbroek- Schaesbergerveld

Veel bewoners zijn bezorgd over de veiligheid en criminaliteit. Mensen met weinig kansen zijn kwetsbaar vanwege een gebrek aan opleiding of werk en sociale contacten, of als gevolg van langdurige ziekte. Of doordat mensen uit hun geboorteland gevlucht zijn en hier opnieuw moeten beginnen. Het wijkpastoraat kan hier een brugfunctie vervullen tussen wijk, kerk en maatschappelijke instanties, omdat in de praktijk blijkt dat er een grote kloof is tussen de cultuur van de wijk enerzijds en de cultuur van de kerk en de maatschappelijke instanties anderzijds.

Voor een meer gedetailleerd verslag wordt verwezen naar bijlage 4.

5. AANBEVELINGEN VOOR DE PAROCHIES

Onderstaande aanbevelingen zijn van toepassing op alle parochies van het cluster.

5.1

Werken vanuit een diaconaal-missionaire visie

Een eerste aanbeveling is om te werken vanuit een diaconaal-missionaire visie op de geloofsgemeenschap. Die kan samengevat worden in 3 kernwoorden:

laagdrempelig,

met oog voor psychosociale en structurele drempels die mensen ervan kunnen weerhouden gebruik te maken van allerlei voorzieningen;

kansarmen,

mensen zijn in de problemen geraakt door allerlei omstandigheden, vaak buiten hun wil om; belangrijk is om deze groep niet uit het oog te verliezen;

multicultureel,

samenkomen van mensen uit verschillende culturen, dat het mogelijk maakt om samen te vieren.

Een kerk die zichzelf verstaat als een diaconaal-missionaire gemeenschap, gaat er op uit en doet actief mee met wijkbewoners aan discussies over het wijkgebeuren.

Deze situering vraagt om een aanpassing van de wijze van kerkverstaan en –organisatie. De opvatting van kerk als diaconaal-missionaire gemeenschap is adequater in de huidige situatie. De belangrijkste taak van de kerk is ‘participeren’. Je zult veel flexibeler moeten zoeken naar middelen die in de huidige cultuur de mensen kunnen helpen om waarlijk mens te zijn. Dat doe je door de mensen te helpen hun roeping in de wereld te vervullen. Dat betekent ook dat je aansluit bij de vragen, behoeften en verlangens die de mensen zélf in hun leven belangrijk vinden.

Deze visie is samen te vatten met de woorden gastvrijheid, educatie, sociale zorg en vrijplaats. Zo kan de kerk een plaats worden waar mensen naar toe willen gaan, hun vrienden willen meebrengen, vrede willen vinden én voedsel; gemakkelijk en toegankelijk.

Die diaconaal-missionaire gerichtheid is een belangrijk kenmerk van het wijkpastoraat. Centraal staat een open aanbod aan elke voorbijganger, bezoeker en passant om Gods bedoelingen met de mensen te helpen verwezenlijken.

5.2

Gastvrijheid

Een tweede aanbeveling is om te kiezen voor gastvrijheid, omdat er behoefte is aan een plek waar mensen op adem kunnen komen en datgene wat je als mens bezighoudt in alle vrijheid gezegd kan worden. Een plek waar je kunt ontvangen en geven en waar je samen in actie en verzet kunt komen (Cfr. Hendriks, J., (2005) *Gemeente als herberg*. Kok, ten Have).

Gastvrijheid is een belangrijk trefwoord om het werk van kerken te karakteriseren. Die gastvrijheid komt op allerlei manieren tot uitdrukking.

Allereerst in de openstelling van het kerkgebouw. Door de kerkdeuren open te stellen bied je de gelegenheid aan mensen 'to do business with God' op het moment dat zij daar behoefte aan hebben. Hoe daaraan invulling wordt gegeven, is in eerste instantie zaak van de bezoeker. Zodra je de kerk openstelt moet je er wel rekening mee houden, dat dit vaak een aantrekkingskracht heeft op mensen met psychische problemen, verslaafden, vluchtelingen en dak- en thuislozen. Gastvrijheid geldt ook voor hen. Dat kan leiden tot extra activiteiten op het gebied van opvang en zorg, maar ook tot meer openheid en tolerantie in de andere activiteiten.

5.3 Dragende groep

Een kerk kan als gastvrije kerk functioneren als een groep mensen haar activiteiten wil dragen. 'Als gast is iedereen welkom'.

Kerken werken met vrijwilligers, maar dat zou wel eens een ander type vrijwilliger kunnen zijn dan die momenteel in de meeste territoriale parochies actief zijn. In de literatuur over vrijwilligerswerk wordt een onderscheid gemaakt in drie vormen van vrijwilligerswerk.

- *Wederzijdse steun* met als achtergrond solidariteit vanwege gemeenschappelijke belangen. De werkzaamheden worden verricht door leden voor leden. Voorbeelden zijn belangenorganisaties, gezelligheidsverenigingen en sportverenigingen.
- *Dienstverlening* met als achtergrond het geven van tijd aan anderen (de 'klanten'). Je kan dan denken aan allerlei vormen van hulpverlening en maatschappelijke dienstverlening, zoals het club- en buurthuiswerk.
- *Maatschappelijke inbreng* met als achtergrond actief burgerschap en je inzetten voor de goede zaak. Je kan daarbij denken aan deelname aan allerlei maatschappelijke en politieke organisaties, zoals actiegroepen en politieke partijen.

Het verdient derhalve aanbeveling om zich in de parochies te bezinnen op het vigerende en wellicht gewenste vrijwilligersbeleid.

Hierbij kan het wijkpastoraat een participerende rol spelen.

5.4 Zorg

Doordat kerken meer bezoekers kunnen gaan trekken, worden ze geconfronteerd met allerlei pastorale vragen. Mensen lijden onder problemen en nu ze eenmaal in de kerk zijn, willen ze met iemand praten. Het verdient dan ook aanbeveling om de gastvrouwen en -heren een training in pastorale gespreksvoering te laten volgen, want zij zijn meestal de eersten die de mensen opvangen.

Een wijkpastor kan hierbij aanwezig zijn voor een gesprek of kan hier geregeld spreekuur houden.

5.5 Liturgie en spiritualiteit

Een verdere aanbeveling betreft de spiritualiteit: het leggen van een verbinding tussen het eigen verhaal van de mensen en het verhaal van God.

Gastvrijheid heeft niet alleen betrekking op het toegankelijk maken van je ruimte, maar ook van je activiteiten. Activiteiten bijvoorbeeld op het gebied van liturgie en spiritualiteit. Het kerkgebouw als plaats van gebed en eredienst komt tot zijn recht in een breed en gedifferentieerd aanbod aan vieringen die kunnen verschillen qua vorm, stijl, muziek en doelgroepen. Daarbij kan je zowel denken aan klassieke vormen zoals eucharistie als aan meer experimentele vieringen. (inductieve liturgie)

In het volgende maken we kennis met een aantal wijkbewoners in de verschillende wijken en de manier waarop zij leven. Om de privacy van de mensen te waarborgen zijn de namen gefingeerd.

1. Heerlerheide- Passart

Op het eerste gezicht is het een rumoerige buurt. Er is het nodige gedaan aan renovatie. De meeste huizen zijn niet groot en er is weinig groen. Er zijn wel wat speelvoorzieningen en winkels. Een deel van die buurtwinkels heeft een Turkse of Marokkaanse eigenaar. Schotelantennes markeren vooral de huizen waar allochtone gezinnen leven. Er is veel leven op straat. Kinderen spelen buiten, mannen zijn aan hun auto's aan het sleutelen. Een groepje hangjongeren is wat met vuurwerk aan het spelen.

Els

Wat een puinhoop in dit huis, wat een stank. Alles is oud, vies en kapot. Els, 38jaar, bleek en mager, zit te roken. De TV staat aan. Ze zit er al de hele dag, te wachten tot haar man terugkomt. Die is even naar de Sociale Dienst. Ze hadden gisteren nog hoogoplopende ruzie, maar vanochtend hebben ze het weer bijgelegd. Ze zitten ook zo wanhopig verlegen om geld. Met een uitkering kunnen ze nauwelijks rondkomen. Els heeft de laatste tijd zo veel meegemaakt. Haar verhaal gaat over problemen met schuldsanering en de conflicten met haar zoon, die ze het huis uitgegooid heeft, over haar ziekenhuisopname vanwege baarmoederkanker. Ook haar angst op straat, nadat ze zomaar door een Marokkaanse vrouw in elkaar is geslagen. Maar met haar Marokkaanse burens verderop in de straat kan ze wel goed overweg. Als ik weg ga zegt ze: "Het is goed om even je verhaal kwijt te kunnen, ik heb daar verder niemand voor". Moedig, waardig, op haar manier het hoofd hoog houdend en overlevend.

Sonja

Het volgende huisbezoek brengt ons bij Sonja. Het is laat in de namiddag als ze met een slaperig hoofd de deur opendoet. 's Nachts kan ze nauwelijks slapen, dus dan maar dutjes overdag. Sonja is een struise vrouw van in de 45, eentje van wie je denkt dat ze haar 'mannelijke' wel staat. Die kant van haar wordt ook tot het uiterste beproefd door haar drie zoons in de leeftijd van 15 tot 20. Het is vooral Joep, de oudste, die haar vreselijk veel kopzorgen geeft, al jarenlang. En nu, tijdens een avondje stappen in de stad een paar dagen geleden, is het weer misgegaan. Joep werd betrapt op het bezit van drugs en meegenomen naar het bureau. Het is voor Sonja de druppel. De reclassering, die met haar een begeleidingscontract voor Joep had afgesproken, is afgehaakt wegens bezuinigingen. Alsof dat nog niet genoeg is, heeft Sonja de afgelopen tijd ook de handen vol gehad aan een schuldsanering. Sonja voelt zich vaak heel eenzaam. Met wie kan ze praten over haar kinderen? Niet met de buurvrouw met wie ze wel eens praat, dan weet de hele straat het. Aan de andere kant woont een Marokkaanse familie, maar daar heeft ze geen contact mee.

Zehra

Haar huisje ziet heel verzorgd uit. Zehra, een Turkse vrouw van 28 jaar, woont alleen met haar dochtertje van 3 jaar.

Toen ze 17 jaar was, is ze thuis weggelopen omdat haar vader haar wilde uithuwelijken. Haar vader heeft haar teruggehaald en naar Turkije gestuurd. Daar is ze getrouwd met een man die haar iedere dag sloeg. Toen ze weer naar Nederland kwam, is ze weggelopen bij die man. Nu heeft ze een vriend en die is ook de vader van haar kind. In deze buurt wonen veel buitenlandse mensen, maar daar heeft ze weinig contacten mee. Ze draagt geen hoofddoek en heeft een Nederlandse vriend, daar wordt ze vaak op aangesproken.

2.

Vrieheide- De Stack

De wooncultuur van de wijk Vrieheide-De Stack wordt als negatief ervaren. De buurt heeft te kampen met een slecht imago en veel inwoners hebben een laag zelfbewustzijn. De buurt kampt met achterstallig onderhoud en geparkeerde auto's bepalen het straatbeeld. De woningen zijn vrijwel allemaal eigendom en ongecontroleerde aan- en bijbouw aan de woningen verhogen het rommelige beeld. Dit beeld werkt door op het winkelaanbod, de aantrekkelijkheid van het woonmilieu, de leefbaarheid van de buurt en het onveiligheidsgevoel.

De Koekoek is een klein pandje midden in een rustige wijk, dat door de bewoners zelf wordt beheerd. Het pandje is een ontmoetingsplek voor buurtbewoners, waar ze zelf van alles organiseren, zonder bemoeienissen van buitenaf. Iedere dag komen er zo'n 25 mensen, die er allerlei activiteiten doen, zoals kienen, handwerken en bloemschikken. De mannen komen er graag een potje kaarten.

Op donderdag is er de wekelijkse handwerkavond. Een stuk of tien vrouwen zitten gezellig te kletsen en koffie te leuten. Bijna iedereen rookt fors, er hangt een blauwe walm van de rook. Ik schuif aan en luister naar wat de mensen elkaar vertellen. Het valt me onmiddellijk op hoe vaak het gesprek gaat over eenzaamheid, ziekte, dood en gezondheid. De meeste vrouwen maken er geen geheim van waar ze allemaal mee tobben. En die klachten zijn niet gering: diabetes, reuma, slaperigheid, spanningsklachten, hoge bloeddruk, kanker. Iedereen blijkt een fors medicijngebruik te hebben. Eenzaamheid staat met stip op 1.

Koen

Koen is 24 jaar en heeft sinds kort een nieuwe woning. We worden hartelijk verwelkomd door Koen, een lange slungel met een bos krullend haar. Hij draagt een spijkerbroek met gaten, niet omdat het modern is maar de andere broek moet hij netjes houden voor als hij ergens naar toe moet. Vol trots laat Koen ons zijn woning zien, ingericht met tweedehands meubeltjes. In de slaapkamer ligt een matras waar hij op slaapt. "Ooit zal hier een bed komen", zegt hij. In de keuken staat een campingpitje om iets op warm te maken. Het ziet er gezellig en netjes uit. De woning is zijn trots, zijn houvast. Voor de rest is het ellende. Na een jeugd van mishandeling en verwaarlozing is hij onder voogdij gekomen. Daarna is het helemaal mis gegaan: drugs, gevangenis en opvanghuizen hebben hem niet veel goeds gebracht. De 'bewindvoerder' en zijn 'woonbegeleider' bepalen nu wat hij mag en niet mag. Rondkomen van 5 euro per dag lukt hem nauwelijks. Sociale contacten heeft hij weinig, soms maakt hij een praatje met de buurman. Koen voelt zich ook vaak heel eenzaam. Hij onderhandelt al een tijd tevergeefs over een aanpassing van zijn uitkering. Werken wil hij graag, maar dan ergens waar ze een beetje rekening houden met zijn verleden, want bij stress klapt hij dicht en heeft hij maanden nodig om weer op de berg te komen. Hij gebruikt ook antidepressiva en kalmeringsmiddelen. De 're-integratieambtenaar' heeft zijn verzoek voor een beroepskeuzetest afgewezen omdat hij eerst moest zorgen dat hij wat

steviger in zijn schoenen zou staan. Hij kon beter werken gaan aan de lopende band of als handlanger in de bouw, daar hoef je geen opleiding voor te hebben. Het is bewonderenswaardig om te zien hoe dapper hij zich verweert en probeert om op de been te blijven.

Giel

Een gehavend uiterlijk, teruggetrokken levend in zijn hol, zonder sociale contacten, zonder perspectief.

Als we op een koude maandagmiddag aanbellen bij Giel, worden we binnengelaten in een akelig koud, donker en doorrookt huis. Giel is in een strijd gewikkeld met de gemeente, die zijn uitkering wil korten omdat hij vergeten heeft zijn briefje in te vullen. Hij is er helemaal gestresst van. Weet niet wat hij moet doen. Haat ook alle instanties met hun rare regels. Giel heeft geen vertrouwen meer in de instanties. Het doet pijn om te horen hoe slecht er naar hem geluisterd wordt.

Miep

Miep is een alleenstaande moeder van 40 jaar.

Ze heeft vroeger vaak gespijbeld en heeft als gevolg daarvan geen opleiding kunnen volgen. Ze heeft 4 kinderen, waarvan twee het huis uit zijn en twee nog thuiswonend zijn. Ze is in deze buurt geboren en getogen. Ze is tevreden met haar woning en ook de buurt waar ze woont. Haar moeder woont twee huizen van haar vandaan en aan het einde van de straat wonen twee zussen. De buurt vindt ze prima, iedereen kent elkaar. De laatste tijd begint de buurt wel een beetje te verpauperen. Miep leeft van een bijstandsuitkering en kan moeilijk rondkomen. Als ze normaal zou eten haalt ze het financieel niet. Haar moeder springt wel eens bij. Vaak eten ze alleen brood en geen warm eten. Gelukkig heeft ze geen schulden, daar past ze wel voor op. Met de twee jongste kinderen, twee jongens van 9 en 11 jaar, gaat het niet zo goed. Op school zijn ze niet te handhaven en regelmatig moet Miep naar school komen voor een gesprek. Maar Miep vindt dat de school haar er op afrekent dat ze een bijstandsmoeder is en dat er daarom op haar neergekeken wordt. Miep vindt dat er geen hulp geboden wordt en dat ze overal alleen voor staat. Ze weet ook niet bij wie ze moet zijn om hulp in te schakelen voor de kinderen.

3. Heksenberg

Heksenberg is een vriendelijke en prettige wijk, ruim van opzet, met veel aandacht voor onderhoud en groen. Daarnaast heeft de wijk een bijzonder hechte sociale structuur, veel verenigingsactiviteiten en een goed functionerend winkelcentrum.

Jessica

Jessica is 30 jaar en getrouwd met Jan. Ze hebben 2 kinderen van 7 en 4 jaar. Wanneer ik haar zie, heeft ze een dik blauw oog. Ze wordt regelmatig door haar man mishandeld. Ze durft niet bij hem weg te gaan, omdat ze bang is dat hij haar komt zoeken. Ze durft niemand te vertellen dat haar man haar mishandelt. Ze wil graag hulp krijgen, maar weet niet van wie.

Pita

Pita is 28 jaar, is gescheiden en heeft twee kinderen van 5 en 2 jaar. Pita heeft twee keer een zelfmoordpoging gedaan. Ze vindt zichzelf niet de moeite waard. Ze is in haar jeugd misbruikt door een oom. Ze voelt zich heel alleen en heeft niemand om over die dingen te praten. Haar dochtertje heeft problemen op school. De vader van haar kinderen zit in de gevangenis. Ze staat er helemaal alleen voor en zou graag iemand hebben die haar kan helpen.

Joep

Joep is 48 jaar oud en heeft een verwaarloosd uiterlijk. Hij is tien jaar geleden gescheiden. Hij drinkt veel en heeft veel problemen met allerlei

instanties. Joep heeft drie kinderen, maar daar heeft hij geen contact mee. Ze schamen zich voor hun vader omdat hij alcoholist is. Daar heeft Joep veel verdriet van.

4.

Meezenbroek-Schaesbergerveld

Veel van de bezochte bewoners van Meezenbroek blijken, veelal niet openlijk, in een achterstandssituatie te verkeren. Er is veel stil verdriet en verborgen leed. Velen voelen zich om uiteenlopende redenen miskend en genegeerd. Duurzaam gebrek aan persoonlijke aandacht voor de zorgen van veel wijkbewoners blijkt bij hen vaak te leiden tot verdere vereenzaming, apathie, wrok en zelfs fatalisme. Aanvankelijk zijn deze gevoelens tijdens persoonlijke ge-sprekken eerder te proeven, dan dat ze openlijk worden uitgesproken. Naarmate de vertrouwensband groeit, maakt het afgeven op medemensen, de kerk en een aantal officiële instanties plaats voor het steeds genuanceerder uiten van verdriet, frustratie en onmacht.

Sjaan en Bert

Sjaan, 68 jaar, in ernstige mate obesitaspatiënt, kettingrookster en gedeeltelijk analfabeet. Ze zit thuis de hele dag in haar stoel, dag in, dag uit. Haar zeer ziekelijke man, 69 jaar, met een grote katheterzak en twee lange slangen aan de buitenkant van zijn versleten pantalon gespeld, waar vóór en achter een groot stuk pampers (incontinentieluier) uitsteekt, zet af en toe koffie. Het interieur is zeer onderkomen. Alle vertrekken wemelen van de vliegen en er hangt een onbeschrijflijke stank. Overal ligt eten te rotten en te schimmelen. Mevrouw gebruikt de vloer van hun huiskamer als openbaar toilet. Rondom haar stoel liggen verdroogde en ingetrapte uitwerpselen en er hangt een penetrante urinegeur. Her en der loopt allerlei ongedierte. Ik doe alsof ik niets in de gaten heb. Op ramen, deuren, lampen en al het meubilair zit een heel dikke laag vuil. Overal hangen spinnenwebben. Op een divan in de kamer liggen stapels afval en huis-aan-huisbladen vanaf 1980. Doordat de stank inmiddels ook buiten hun woning hangt, wenst de omgeving dat dit echtpaar zo spoedig mogelijk zou verhuizen. De woningbouwvereniging werd ingeschakeld, maar kon niets doen, omdat verhuizing op basis van een woningruil niet mogelijk is, daar niemand dit pand wil betrekken. De buurt kwam in opstand en zag als enige mogelijkheid dit echtpaar tot vertrekken te dwingen, hen weg te pesten.

Mirel

In de straat waar Mirel woont, staan een aantal huisjes leeg. De vraag is of ze worden afgebroken of niet. De huisjes vertonen veel mankementen. De mensen hebben weinig contact met elkaar en Mirel voelt zich dan ook vaak heel eenzaam. De 50-jarige Mirel is een alleenstaande Bosnische vrouw, die voor alle oorlogsgeweld gevlucht is naar Nederland. Mirel praat zeer moeilijk Nederlands en dat is wel frustrerend voor haar, omdat de mensen haar vaak niet begrijpen. Ook als er huursubsidie of andere dingen moeten worden aangevraagd zit ze met de handen in het haar. Ze weet niet wat er in die brief staat en moet dan altijd aan een van de bureaus vragen en dat doet ze alleen als het niet anders kan. Mirel zou graag wat vaker willen praten met iemand over haar land en wat er toen allemaal gebeurd is met haar en haar familie.

Said

Said, een Marokkaanse man, woont met zijn vrouw en 2 kinderen in een straat waar hij zich niet thuis voelt. Hij heeft dan ook met niemand contact in de buurt. Said probeert aan werk te komen, maar dat valt niet mee. Hij is de Nederlandse taal niet meester en hij heeft ook geen vak geleerd. Volgende week moet hij voor de rechtbank komen omdat hij de overbuurman het ziekenhuis heeft ingeslagen. De man zei iedere keer als hij hem zag: "Hé loverboy, blijf van onze meiden af, vuile steuntrekker". Vorige week is er een steen door zijn raam gegooid. Said is bang dat er nog meer gaat gebeuren. Zijn vrouw heeft ook behoefte om eens met andere vrouwen te praten, maar waar kan dat?

BIJLAGE 2

WIJKPORTRETEN VAN HEERLERHEIDE-PASSART, VRIEHEID-DE STACK, HEKSEBERG EN MEEZENBROEK-SCHAESBERGERVELD

Voorafgaand aan de interviews zijn statistische gegevens van de wijken verzameld, zoals deze vermeld staan in de 'Stads- en Buurtmonitor Heerlen'. Deze gegevens zijn de uitkomsten van het burgeronderzoek 2003.

Per thema staan de resultaten in een tabel. Onder iedere tabel staan een aantal conclusies naar aanleiding van de statistieken.

Onder deze conclusies staan de bevindingen naar aanleiding van de interviews van het onderzoek.

Over een aantal aspecten waren geen statistische gegevens voorhanden. Van deze aspecten zijn alleen de bevindingen van de interviews vermeld.

1. De woonsituatie

Beleving door de burger in % en als rapportcijfer; indeling woontypen in %

	Heerlerheide- Passart	Vrieheide- De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Indeling woning is geschikt	76%	84%	88%	74%
Woning ademt goede sfeer	63%	77%	83%	74%
Woning is te klein	23%	9%	8%	20%
Woning is slecht onderhouden	19%	6%	7%	14%
Rapportcijfer woning	7,0	7,5	7,5	7,2
Eengezinswoning	62%	82%	77%	76%
Flat of etagewoning	31%	12%	15%	16%
Seniorenwoning	3%	0%	4%	3%
Andere woonsituatie	3%	3%	5%	5%
Koopwoning	39%	61%	77%	46%
Huurwoning	61%	39%	23%	54%
Woningwaardering kopers	8,0	7,7	8,0	7,6
Woningwaardering huurders	5,9	6,8	6,6	6,2

In Heerlerheide-Passart zijn de huurders het minst tevreden met hun woonsituatie. Daar komen, in vergelijking met de andere buurten, veel huurwoningen voor, met name flat- of etagewoningen. Men is er ook het minst tevreden over het onderhoud van de woningen.

In de wijk Meezenbroek-Schaesbergerveld is een soortgelijke situatie, zij het in mindere mate.

BEVINDINGEN INTERVIEWS

Uit de interviews komt naar voren dat in Heerlerheide-Passart en Meezenbroek-Schaesbergerveld nogal wat klachten zijn over de woningen: lekkages, kapotte deuren en scheuren in de muren. Sommige woningen zijn slecht geïsoleerd, waardoor het energieverbruik hoog is. Er wordt geklaagd over vochtige muren, waardoor de kinderen ziek worden. In een geval is de woning te klein voor een gezin met vijf kinderen. Men is niet tevreden over de woningvereniging: herstel laat lang op zich wachten. Een aantal woningen is gerenoveerd. Er is veel onderverhuur.

2. De woonomgeving

	<i>Beleving door de burger in %</i>			
	Heerlerheide- Passart	Vrieheide- De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Mensen blijven hier graag wonen	47	38	60	47
Goed getroffen in buurt	35	29	54	36
Het is prettig wonen in buurt	77	71	90	75
Het is vervelend wonen in buurt	12	9	5	10
Wil zo snel mogelijk verhuizen	16	20	10	15
Gehechtheid aan buurt	50	52	64	56
Bekladding muren/gebouwen	27	22	20	12
Vernieling telefooncellen	48	62	36	37
Rommel op straat	42	43	27	41
Hondenpoep op straat	47	53	48	56
Overlast van groepen jongeren	31	35	19	38
Overlast door omwonenden	12	15	8	6
Tevreden over winkels	89	61	50	55
Tevreden over speelmogelijkheden	33	32	42	25
Tevreden over straatverlichting	74	77	83	77
Tevreden over groenvoorziening	57	55	68	58
Tevreden openbaar vervoer	65	46	65	57
Tevreden parkeergelegenheid	63	46	51	36
Tevreden jongerenvoorzieningen	15	11	21	10
Tevreden sportgelegenheid	57	48	71	48
Tevreden buurthuizen	55	50	80	46

Op vrijwel alle onderdelen laat de wijk Heksenberg een aanzienlijk gunstiger beeld zien dan de andere wijken. Dit is ook uit de interviews gebleken.

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

het is een vrij rumoerige buurt. Er is weinig groen. Er zijn wat speeltoestellen en winkels. Sommigen voelen zich niet meer thuis in de wijk. Hangjongeren zorgen voor overlast.

Vrieheide-De Stack:

Een aantal mensen heeft verhuisplannen omdat ze zich hier heel eenzaam voelen. Een kleinere groep voelt zich in de wijk wel thuis en wil nooit meer weg. Die kleine groep gaat dan ook wel eens vaker naar het gemeenschapshuis De Koekoek dat in de wijk ligt en door wijkbewoners zelf is opgericht. Hier komen vooral de ouderen.

Heksenberg:

Een aantal ouders met kleine kinderen klaagt over het drukke verkeer. Ze vinden dat er eigenlijk een dertig-kilometer zone zou moeten komen.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

Sommige mensen voelen zich niet meer thuis in de wijk. Er is sprake van verloedering. Er wordt melding gemaakt van moedwillige vervuiling en vernielingen. Het gaat dan om het bekladden van ramen en deuren en het vernielen van brievenbussen. De afgelopen tijd is dit sterk toegenomen. Een groep jongeren die dit hoofdzakelijk uit verveling doet, komt meestal samen bij een klein winkelcentrum in Meezenbroek. Een moeder wil vanwege deze problemen verhuizen. Anderen hebben de situatie geaccepteerd.

3. Veiligheid

Beleving door burgers/slachtofferschap in %

	Heerlerheide- Passart	Vrieheide- De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Vermijdingspercentage bepaalde plek(ken)	36	46	30	55
Vermijdingsredenen	Drugsgebruik, Hangjongeren drugshandel, koffieshops		Geen reden genoemd	Hangjongeren
Bedreiging	4	8	2	7
Dronken mensen op straat	9	7	6	11
Op straat lastig gevallen	9	4	1	4
Drugsoverlast	18	13	7	26
Tasjesroof	4	1	0	3
Slachtoffer woninginbraak	15	7	13	15
Slachtoffer autodelicten	32	32	28	35
Slachtoffer fietsdelicten	9	6	4	5
Slachtoffer vernieling	18	19	12	24
Slachtoffer geweldsmisdrijven	9	8	6	8

De wijk Meezenbroek-Schaesbergerveld springt er ten opzichte van de andere wijken uit op het gebied van het vermijden van bepaalde plekken vanwege hangjongeren en op het gebied van drugsoverlast. De wijk Heksenberg valt weer op door de gunstige scores ten opzichte van de andere wijken.

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

het onveiligheidsgevoel is vrij groot. De drugsproblematiek wordt steeds groter

Vrieheide-De Stack:

de meeste mensen voelen zich niet meer veilig in de wijk en gaan 's avonds de deur niet meer uit. Er wordt veel ingebroken. Verder zijn er veel klachten die samenhangen met een toenemende drugsproblematiek en hangjongeren die de buurt terroriseren.

Heksenberg:

de meeste mensen voelen zich veilig in de buurt.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

het gevoel van onveiligheid is ruim aanwezig bij de respondenten. Men vindt dat er een criminele sfeer in de buurt heerst. Zo is er angst voor inbraak. Op straat is het 's avonds onveilig. Vrouwen durven als het donker is niet meer de straat op. Jongeren zijn bang om betrokken te raken bij vechtpartijen. Een aantal mensen neemt zelfs een mes mee als ze 's avonds nog de deur uit moeten. Er is een aantal keren geschooten en het aantal steekpartijen neemt toe. Drugsoverlast en heroïnehoertjes zijn hier ook een groot probleem. Sommigen willen graag verhuizen.

4. Politieoptreden

	<i>Beleving door burger in %</i>			
	Heerlerheide- Passart	Vrieheide- De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Politie pakt problemen in buurt op	19	19	14	15
Politie biedt burger bescherming	13	8	10	7
Je ziet politie te weinig in buurt	50	52	52	56
Politie komt te weinig uit auto	48	52	44	55
Je mist wijkagent in buurt	45	54	40	39

In alle vier de wijken blijkt er behoefte te bestaan aan meer blauw op straat.

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

men is van mening dat de politie meer moet patrouilleren en kordater moet optreden.

Vrieheide-De Stack:

sommige mensen vinden dat er niet genoeg gepatrouilleerd wordt door de politie, vooral in de avonduren. Anderen vinden dat de politie niet genoeg optreedt. De mensen denken nu positiever over de wijkagent. Zijn aanwezigheid geeft een veilig gevoel.

Heksenberg:

politie doet goed haar werk. Ze zou wat meer kunnen surveilleren vooral 's avonds. Dat zou een veiliger gevoel geven.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

over het politieoptreden wordt verschillend gedacht. Er zijn respondenten die vinden dat de politie niet optreedt. Anderen hebben behoefte aan een minder provocerend optreden van de politie. 2 respondenten hebben een nachtje in de cel doorgebracht op verdenking van inbraak.

5. Sociaal klimaat

	<i>Beleving door burger in %</i>			
	Heerlerheide- Passart	Vrieheide- De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Mensen hebben prettige omgang	45	39	55	48
Vindt buurt gezellig met veel saamhorigheid	26	22	35	29
Voelt zich thuis bij mensen in buurt	40	32	49	40
Mensen kennen elkaar nauwelijks	43	41	26	31

Qua sociaal klimaat is de beleving bij de bewoners van Vrieheide-De Stack het minst positief. In Heksenberg is de beleving aanzienlijk positiever dan in de andere wijken.

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

de ouderen hebben de buurt zien veranderen en verlangen terug naar hoe het vroeger was, toen er hechte onderlinge contacten waren. Er is weinig contact met de allochtone bewoners. De allochtone bewoners onderling hebben wel veel contact.

Vrieheide-De Stack:

de saamhorigheid in de buurt is niet meer zo als vroeger. Sociale contacten ontbreken hier. Men weet vaak niet wie twee huizen verder woont. De ouderen zijn wel gehecht aan de buurt, maar er is zoveel veranderd. Er wonen veel buitenlandse mensen, maar daar komen ze niet zo vlug mee in contact. Sommige mensen zijn niet zo loyaal naar buitenlanders toe en vinden dat ze hier komen profiteren en dat ze zich niet aanpassen aan de Nederlandse cultuur. Er zijn er ook bij die het wel accepteren en het leuk vinden dat er een Marokkaans gezin naast hen woont.

Heksenberg:

de mensen hebben hier nog het gevoel van saamhorigheid. Onderling zijn er intensieve contacten. Er is ook een bloeiend verenigingsleven. De ouderen die hier wonen zijn zeer gehecht aan de wijk. Ze wonen er ook al jaren. Toch signaleren vooral de ouderen dat er het nodige veranderd is in de buurt.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

sociale contacten ontbreken. Er is weinig contact met de burens. Men begroet elkaar wel op straat of in de tuin. Met de buitenlandse burens bestaan eigenlijk geen contacten. Er zijn duidelijk spanningen tussen allochtonen en autochtonen. De allochtone mensen hebben intensieve onderlinge contacten. Dit geldt vooral voor de allochtone jongeren en vrouwen, die in buurtgroepen met elkaar optrekken.

6. Dagelijkse bezigheden

	<i>Deelname in %</i>			
	Heerlerheide-Passart	Vrieheide-De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Doet regelmatig aan sport	23	23	25	30
Gaat regelmatig uit	44	41	47	50
Is regelmatig actief als vrijwilliger	27	19	28	23
Doet regelmatig aan hobby's	14	12	20	22
Ontmoet regelmatig vrienden of familie	83	84	89	88

De deelname aan maatschappelijke activiteiten is in Meezenbroek-Schaesbergerveld het grootst en in Vrieheide-De Stack het kleinst.

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

degenen die werken vullen de meeste tijd met arbeid. Voor de werklozen is verveling het grootste probleem. Ze slapen vaak lang uit en brengen uren door voor de tv of gaan vissen of kaarten.

Vrieheide-De Stack:

Een groot gedeelte van de mensen die niet werken, vullen hun vrije tijd met uitslapen, tv kijken en roddelblaadjes lezen. Eén van de respondenten is lid van de bibliotheek. Hobby's zijn vaak kaarten of vissen. Bij een sportclub is niemand. De oudere mensen zoeken elkaar op in het gemeenschapshuis. Ze hebben meestal alleen contact met de mensen die in dat gemeenschapshuis komen. Ook zoeken sommige mensen bezigheden, zoals twee bijstandsmoeders, die op de school van hun kinderen helpen, of een mevrouw die vrijwilligster in het buurthuis is.

Heksenberg:

Een groot gedeelte van de mensen hier heeft een baan. De mensen die niet werken vullen hun dag met naar de stad gaan, vrijwilligerswerk doen en tv kijken.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

Het buurthuis is niet zo in trek bij de respondenten. De ouderen gaan soms naar hun kinderen, doen boodschappen of kijken tv. De allochtonen zoeken elkaar wel op.

7. Inkomen

	<i>Verdeling in %</i>			
	Heerlerheide-Passart	Vrieheide-De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Laag inkomen	35	27	17	34
Gemiddeld inkomen	49	62	68	50
Hoger inkomen	7	3	9	8
Werkzame beroepsbevolking	46	62	66	60

In de wijken Heerlerheide-Passart en Meezenbroek-Schaesbergerveld komt het hoogste percentage lage inkomens voor. Met name in Heerlerheide-Passart lijkt dit samen te hangen met het lage percentage van de beroepsbevolking dat werkzaam is. In Heksenberg is de situatie het meest gunstig.

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

de inkomens zijn, mede door gebrek aan opleiding, laag. Vrouwen verdienen soms wat bij met schoonmaakwerk.

Vrieheide-De Stack:

de meeste mensen die ik heb geïnterviewd leven van een uitkering. Ouders met kinderen of alleenstaande ouders hebben vaak moeite om de eindjes aan elkaar te knopen. Warm eten is er ook niet iedere dag. Een aantal mensen klaagde ook over de Sociale Dienst, bijvoorbeeld omdat de ene medewerker wel spullen vergoedt en de andere niet. Ook zijn de mensen niet tevreden over Bureau Inkomstenbeheer.

Heksenberg:

een groot gedeelte in de wijk werkt en heeft een redelijk inkomen. Een kleinere groep krijgt een uitkering en heeft, net als in andere wijken in Heerlen, moeite om rond te komen.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

de inkomens zijn hier laag. Velen leven van een uitkering en kunnen met moeite de eindjes aan elkaar knopen. Sommigen klussen zo nu en dan een beetje bij.

8. Opleidingsniveau

	Verdeling in %			
	Heerlerheide-Passart	Vrieheide-De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
<i>Hoogstgenoten opleiding</i>				
Basisonderwijs (lager onderwijs)	24	13	12	9
Lager beroepsonderwijs	24	22	20	21
Mavo	16	26	15	21
Middelbaar beroepsonderwijs	17	24	27	25
Havo/vwo	7	7	12	12
Hoger beroepsonderwijs	12	8	10	11
Wetenschappelijk onderwijs	1	0	4	2

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

sommige respondenten hebben wel behoefte aan bijscholing.

Vrieheide-De Stack:

de meeste mensen die ik heb geïnterviewd zijn laag opgeleid. Ze zijn zonder diploma van school gegaan en hebben ongeschoold werk verricht. De hoogst behaalde opleiding is mbo. Ouders hopen wel dat hun kinderen een betere opleiding en ook een betere toekomst dan hen krijgen.

Heksenberg:

ook hier zie je dat de mensen weinig opleiding genoten hebben. Wat sterk naar voren komt is de toekomst van hun kinderen. Ze vinden het heel belangrijk dat ze een goede opleiding volgen.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

de meeste mensen in deze wijk zijn laag opgeleid en verrichten ongeschoold werk. Anderen krijgen een uitkering. Eén Marokkaanse jongeman die ik geïnterviewd heb is bijna klaar met zijn HEAO-opleiding.

9. Huishoudensituatie

	Verdeling in %			
	Heerlerheide-Passart	Vrieheide-De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Alleenstaand	19	7	13	17
Gehuwd of ongehuwd samenwonend	71	80	71	69
Alleenstaande ouder met kind(eren)	4	3	6	2
Inwonend bij ouders/anderen	4	9	8	10
Anders	2	1	2	2

10. Relatie met partner

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

De meeste van de respondenten zijn gescheiden. Ze hebben over het algemeen het gevoel dat hun keuze om te scheiden een goede is geweest. Wel is er behoefte aan een partner, om aanspraak te hebben en niet alleen te zijn.

Vrieheide-De Stack:

Van de tien respondenten zijn er zes gescheiden, twee hebben hun partner verloren en twee zijn gehuwd. De respondenten die gescheiden zijn vonden dat ze een juiste keuze gemaakt hadden, ondanks dat ze zich wel eens heel eenzaam voelen. De twee die hun partner verloren zijn voelen zich vaak eenzaam. Vooral in de winter, dan zijn de avonden zo lang. Bij de gehuwden nam de spanning vaak toe nadat de partner werkloos geworden was en zich thuis met dingen ging bemoeien.

Heksenberg:

Een goede verstandhouding met hun partner vinden de meesten heel belangrijk

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

De moeilijkheid met de partner komt hier duidelijk naar voren, wanneer de partner werkloos is en de hele dag thuis is. Van de 10 respondenten zijn er 7 gescheiden, 2 gehuwd en 1 is weduwe.

11. Relatie met familie

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

Ouderen klagen dat de kinderen hen weinig bezoeken.

Vrieheide-De Stack:

Enkele respondenten hebben geen contact meer met familie en hebben ook geen vrienden. Deze mensen voelen zich ook heel eenzaam en zijn blij dat ze een praatje kunnen maken in de winkel of op straat. Wat wij ook gesignaleerd hebben is dat alleenstaande ouders en ouderen, waarvan de partner is overleden, sterk behoefte hebben aan ondersteuning van familie en kinderen.

Heksenberg:

Familiebanden zijn heel sterk. Oma past vaak op de kleinkinderen als de ouders werken. Het weekend wordt benut om de familie een bezoekje te brengen.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

De relatie met de familie is vooral in deze wijk bij de Marokkaanse mensen heel belangrijk. De contacten zijn dan ook heel intensief. Bij de Nederlandse bewoners is dat minder belangrijk.

12. Gezondheid

	<i>Beleving door burger in %</i>			
	Heerlerheide-Passart	Vrieheide-De Stack	Heksenberg	Meezenbroek Schaesbergerv. Palemig
Uitstekend	8	5	8	14
Zeer goed	13	15	16	14
Goed	51	58	54	52
Matig	21	18	17	18
Slecht	6	4	5	3

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

De gezondheidsklachten zijn aanzienlijk. Deze worden vaak veroorzaakt door de vele en grote problemen waarmee men te kampen heeft. Er zijn nogal wat klachten over de gezondheidszorg. Bij specialisten en in ziekenhuizen hebben ze behoefte aan meer persoonlijke aandacht en meer duidelijkheid.

Vrieheide-De Stack:

Er zijn veel gezondheidsklachten, zoals hoge bloeddruk en hart- en vaatziekten. Wat er ook uitspringt zijn depressies en stress. Ook zijn er veel klachten over de zorgverzekeraars.

Heksenberg:

Net als in de andere wijken zie je hier ook wel wat gezondheidsklachten: migraine, hart- en vaatziekten. Ook weer veel klachten over de zorgverzekeraar

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

Gezondheidsklachten, zoals kanker en hart- en vaatziekten, komen hier voor. Wat duidelijk eruit springen zijn depressie en eenzaamheid.

13. Politiek

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

Er is heel weinig belangstelling voor de landelijke en de plaatselijke politiek. Men heeft het gevoel dat er geen rekening wordt gehouden met 'de kleine man'.

Vrieheide-De Stack:

De meeste repondenten zien de landelijke politici als profiteurs die het geld in eigen zak steken. Van de gemeentelijke politiek hebben ze ook geen hoge verwachtingen. "De armen worden steeds armer en de rijken steeds rijker, daar kun je niks aan veranderen".

Heksenberg:

De mensen zijn wel geïnteresseerd in de politiek. Ze gaan stemmen en zijn ook alert op wat er in de gemeente gebeurt.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

Ook in deze wijk hebben de meeste mensen geen hoge pet op van de politiek. "Ze doen toch wat ze willen, wij hebben niks te vertellen".

14. Godsdienst

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

De ouderen zijn wel gelovig. De mensen vinden dat de kerk niet meer is zoals ze vroeger was. Ze worden vergeten en niemand interesseert zich voor hen, of ze ziek zijn of niet, de kerk laat hen in de steek. Ze bidden wel thuis, want in de kerk is het zo koud. Jongeren hebben niets met de kerk. Ze geloven vaak wel in een 'hogere macht'.

Vrieheide-De Stack:

Hier tref je mensen aan die heel gelovig zijn, maar niet echt kerkelijk. Ze vinden de mis saai en oubollig en de pastoors weten niet wat er leeft bij de mensen.

Heksenberg:

Een aantal mensen dat ik gesproken heb, vindt nog steun in hun geloof. Vooral oudere mensen gaan regelmatig naar de kerk. Anderen geloven wel, maar gaan niet naar de kerk, omdat de vieringen hun niet aanspreken.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

De Marokkaanse gemeenschap vindt wel steun in hun geloof. De Nederlandse respondenten hebben hun geloof in de kerk verloren. "Waar blijft de kerk nu we in de problemen zitten? Kan die ons hulp bieden?" is de reactie van veel mensen. Als ze over de kerk praten, is het meestal over een persoon van de kerk.

15. Toekomst

BEVINDINGEN INTERVIEWS:

Heerlerheide-Passart:

De Nederlandse respondenten zijn weinig met hun toekomst bezig, het heden vraagt veel van hen. Er is weinig belangstelling voor bij- of nascholing waardoor ze hun positie zouden kunnen verbeteren.

Vrieheide-De Stack:

Sommige respondenten maken zich zorgen over de toekomst, want hoe gaat het straks als zoon of dochter naar de middelbare school gaat. Hoe ziet de toekomst van mijn kind er uit? Zal hij straks een betere toekomst hebben?

Heksenberg:

Voor hun kinderen vinden ouders het belangrijk dat ze een gelukkige toekomst tegemoet gaan. Een goede opvoeding en een goede opleiding, dat is wel belangrijk. De ouderen die hier wonen zijn gelukkig met wat ze bereikt hebben. Ze hopen nog lang van het leven te kunnen genieten.

Meezenbroek-Schaesbergerveld:

De meeste mensen houden zich niet zo bezig met de toekomst.

1.

De behoeften en belangen van de wijkbewoners

DE WOONSITUATIE

Er zijn veel klachten over gebreken aan woningen en er zijn nogal wat mensen die willen verhuizen. Redenen om te verhuizen zijn overlast van de burens, parkeerproblemen, overlast van drugsverslaafden e.d. Soms wordt de woning te klein gevonden of zijn er gezondheidsproblemen. Er zijn nogal wat klachten over de woningvereniging, die lang op zich laat wachten als het gaat om het verhelpen van gebreken aan woningen. Ze erkent vaak de verhuisbehoefte niet en biedt geen alternatieve woningen aan. Bovendien weerhouden de hogere kosten van een betere woning om te verhuizen. Het belang van de wijkbewoners is dat aan deze problemen meer aandacht geschonken wordt.

DE WOONOMGEVING

In de directe woonomgeving hebben de klachten betrekking op vuil, graffiti, vandalisme, obstakels in de portieken, parkeerproblemen e.d. Men geeft elkaar de schuld. Er is behoefte aan meer zindelijkheid en meer ordelijkheid in de directe woonomgeving.

Het onderlinge burenccontact blijft meestal beperkt tot elkaar begroeten, als je elkaar tegenkomt. Elkaar bezoeken komt weinig voor. De oudere respondenten hebben wel behoefte aan meer burenccontacten, zoals dat vroeger was, maar ze hebben geen behoefte aan contacten met buitenlandse burens of jongeren. Voor het overige is er weinig behoefte aan contact met de burens.

VEILIGHEID

Er zijn sterke gevoelens van onveiligheid. Ervaringen van een aantal respondenten wijzen erop dat deze niet helemaal onterecht zijn. Ze hebben betrekking op de onveiligheid op straat, vooral in het donker, inbraak in woningen en auto's, de drugscene en de onveiligheid op straat voor kinderen. Dit belemmert vooral vrouwen, ouderen en kinderen in hun bewegingsvrijheid. De bewoners van de wijken hebben er belang bij dat de veiligheid verbeterd wordt.

POLITIEOPTREDEN

De meningen zijn verdeeld over het politieoptreden. Men voelt zich wel beschermd door het intensieve patrouilleren, maar zag graag een kordater optreden, met name met betrekking tot de drugsproblematiek en in het geval van overlast door jongeren. Over het optreden van de wijkagent is men tevreden.

Naast waardering is er dus wel behoefte aan een kordater politieoptreden.

DAGELIJKSE BEZIGHEDEN

Vrouwen met kinderen die parttime werken, hebben een probleem met de kinderopvang, die erg duur is. Familie en burens nemen deze taak soms op zich. Er is dus behoefte aan goede en betaalbare kinderopvang, zodat ze er financieel beter voor komen te staan en andere contacten kunnen krijgen.

Voor de werklozen is de verveling een groot probleem. De meesten willen graag weer aan de slag, maar vaak hebben ze een leeftijd waarop dit moeilijk is, of ze hebben onvoldoende opleiding. Er is daarom behoefte aan een zinvolle vrijetijdsbesteding. Om hun kansen op de arbeidsmarkt wat te vergroten is het in het belang van een aantal respondenten dat er mogelijkheden zijn voor bijscholing of om cursussen te volgen.

De bejaarden hebben vooral contact via clubs in buurthuizen. Toch voelen zij zich vaak eenzaam, vooral 's avonds en in de weekends. Er is behoefte aan meer contact en aandacht.

INKOMEN

Veel van de respondenten hebben een laag inkomen. Velen leven van een uitkering. De meeste problemen hebben de gezinnen met meer kinderen, die van een bijstandsuitkering moeten leven. Er is armoede, vaak zijn er schulden en er is geen perspectief op verbetering. Er is behoefte aan verbetering van het inkomen. Het belang is een onbezorgder leven.

RELATIE MET DE PARTNER

De gescheiden respondenten vinden over het algemeen dat de keuze om te scheiden een goede is geweest. Wel hebben ze behoefte aan een nieuwe partner.

RELATIE MET DE FAMILIE

Een klacht van ouderen is dat ze weinig contact hebben met hun kinderen. Ze leven in eenzaamheid of zoeken contacten in club-activiteiten voor ouderen. Er bestaat behoefte aan meer familiecontact.

GEZONDHEID

Veel gezondheidsklachten zijn psychosomatisch van aard en hebben als oorzaak de omstandigheden in de wijken: werkloosheid, armoede, overlast, echtscheiding, eenzaamheid en onveiligheid. Het belang is in dezen het algemeen welzijn in de wijken te verbeteren.

Over de gezondheidszorg zijn nogal wat klachten. Deze hebben vooral betrekking op zorgverzekeraar specialisten en ziekenhuizen. Er is onvoldoende persoonlijke aandacht en tijd en het behandeltraject is niet duidelijk. Het is in het belang van een voorspoedig verloop van de behandeling dat hier meer aandacht aan besteed wordt.

POLITIEK

Er is in de wijken weinig belangstelling voor politiek. Men heeft het gevoel dat er met de mening en de belangen van 'de kleine man' geen rekening gehouden wordt.

GODSDIENST

Maar weinigen zijn kerkganger; wel zijn velen gelovig. Vooral de ouderen gaan nog wel eens naar de kerk.

Bij de Marokkaanse respondenten speelt het geloof een belangrijke rol. Ze ondervinden ook steun van het geloof in hun leven.

TOEKOMST

Er is weinig behoefte aan verbetering van het toekomstperspectief door het volgen van cursussen of door bijscholing. Ouders vinden het wel belangrijk dat hun kinderen een goede opleiding volgen. De respondenten zijn opvallend weinig met hun toekomst bezig.

2. Tegenstellingen en dilemma's

In deze paragraaf komen de stappen 6 en 7 van de interpretatie van de interviews aan de orde. Het betreft de contextuele factoren die van invloed zijn op de problemen, behoeften en belangen en belangen die met elkaar strijdig zijn, waardoor dilemma's ontstaan.

De indeling van de paragraaf is die van de vitale behoeften, sociale behoeften en geestelijke behoeften.

VITALE BEHOEFTE

Op het gebied van de vitale behoeften worden de wijkbewoners geconfronteerd met maatschappelijke organisaties en publieke instellingen. Ze krijgen dan te maken met publieke voorzieningen en regelingen. Geconcludeerd kan worden dat er ten aanzien van welhaast alle publieke instellingen veel klachten bestaan.

Wat de woonsituatie betreft is er behoefte aan verbetering van de woning, meer netheid en hygiëne in de directe woonomgeving en veiligheid. Ook is er een verhuisbehoefte gesignaleerd.

Er zijn veel klachten richting de woningvereniging als het gaat om woningverbetering of het verkrijgen van een andere woning. De bewoners hebben het gevoel niet serieus genomen te worden. Pas in zeer schrijnende situaties komt men in aanmerking voor een andere woning. Bij het aspect veiligheid komt de politie in beeld. De bewoners zagen graag een kordater optreden ten aanzien van de kleine criminaliteit, drugshandel en inbraak. 's Avonds en 's nachts voelen vooral meisjes, vrouwen en bejaarden zich niet veilig op straat.

Ten aanzien van de sociaaleconomische omstandigheden is het volgende geconstateerd:

Bij werkende vrouwen bestaat een behoefte aan meer kinderopvang en hulp in de huishouding.

Vele werklozen hebben behoefte aan werk, bijscholing en een zinvolle vrijetijdsbesteding. Er zijn veel klachten over de Sociale Dienst. Men begrijpt de beslissingen niet, wordt oneerlijk behandeld en krijgt onvoldoende aandacht. Velen hebben grote problemen als gevolg van een te gering inkomen.

Van de gezondheidszorg wordt meer persoonlijke aandacht, tijd en begrip gevraagd, vooral van specialisten en ziekenhuizen. Er is onduidelijkheid over de onderzoeken en diagnoses. De therapie helpt vaak niet en men blijft met de klachten zitten. Er is frustratie over de gang door het medisch circuit en er is angst.

Men verwacht niet veel van de politiek en heeft niet de illusie dat iemand uit de wijk via de politiek iets kan veranderen aan zijn of haar omstandigheden. Men is nauwelijks geïnteresseerd in politiek. Over de contacten met het culturele en welzijnswerk zijn weinig klachten.

SOCIALE BEHOEFTE

Op het gebied van de sociale behoeften zijn de meningen nogal eens verdeeld. Er zijn mensen die behoefte hebben aan meer burenccontact, terwijl anderen, vooral jongeren, liever niet teveel contact met burenen willen hebben. Binnen etnische groepen wordt burenccontact soms gezien als een ongewenste vorm van sociale controle.

Ouderen vereenzamen door verdwijnende contactmogelijkheden, maar weigeren contacten aan te gaan met niet-Nederlanders.

In een aantal gevallen is er spanning tussen etnische groepen, vallen er soms racistische opmerkingen. Integratie is moeilijk, omdat de eigen cultuur houvast en veiligheid biedt in een situatie waarin onvoldoende voorzien is in de vitale behoeften.

Een dilemma ontstaat bij diverse etnische groepen tussen de opvoeding door de ouders, vanuit hun eigen cultuur en het Nederlandse cultuurpatroon van de scholen. Hierdoor ontstaan problemen tussen ouders en kinderen.

Veel oudere bewoners klagen erover dat er weinig contact met hun kinderen is. Dit werd bevestigd door de ervaring dat jongere bewoners weinig vertelden over het contact met hun ouders.

Bij problemen op het gebied van vitale behoeften kunnen goede primaire contacten van belang zijn bij materiële en vooral morele zaken. Het ontbreken van voldoende gezins- familie- en burenccontacten heeft tot gevolg dat vooral oudere respondenten allerlei clubbijeekkomsten bezoeken.

GEESTELIJKE BEHOEFTE

De affiniteit met de christelijke levensbeschouwing is sterk afhankelijk van de leeftijd. Vooral voor de oudere respondenten speelt het geloof een rol in hun leven. De keuze voor de kerk is gebaseerd op persoonlijke contacten met personen of groepen, waarbij men zich thuis voelt. Op deze wijze worden de sociale en geestelijke behoeften gecombineerd.

De meeste jongeren hebben helemaal geen binding meer met kerk of christendom.

In de wijken hebben wij kennis gemaakt met mensen met wie het, om uiteenlopende redenen, minder goed gaat. Veranderingen in de wereld, de landelijke en lokale politieke ontwikkelingen zijn in een aantal opzichten merkbaar in de stad en in het klimaat in de wijken: er is een harder optreden naar mensen die niet in de bestaande orde passen. In dit klimaat zijn mensen harder naar elkaar en is er sneller aanleiding tot sociale spanningen.

De bezuinigingen en verschuivingen in politieke prioriteiten naar veiligheid leiden tot een

toenemende druk op sociale voorzieningen, grotere schuldenproblematiek, toename van

daklozen, van inwoning en onderverhuur; het wegvallen van gesubsidieerde banen, sociaal

isolement van lage inkomensgroepen. Veel gezinnen hebben het moeilijk. Armoede komt voor en heeft uiteenlopende gezichten:

- mensen die een zeer laag inkomen hebben en die de greep op hun uitgaven c.q. schulden kwijt zijn geraakt;
- mensen die geen werk hebben en van de uitkering niet meer rond kunnen komen, onder hen ook veel eenoudergezinnen;
- daklozen, zwervers, verslaafden, illegalen;
- een toenemende groep van mensen die psychisch in de war zijn;
- mensen die niet over de geestelijke vermogens beschikken om maatschappelijk mee te kunnen doen.

Het leidt tot allerlei crisissituaties en tot druk op de aanwezige maatschappelijke verbanden.

Wijkpastoraat kan ondersteuning bieden aan mensen die in de knel dreigen te raken. Ook kan wijkpastoraat bijdragen aan het samenleven van groepen en groeperingen in de wijken.

Via intensieve contacten met bewoners maken pastores van binnenuit mee wat er gebeurt in het leven van deze mensen. Zij ondersteunen hen om met hun situatie om te gaan zodat zij geestelijk en fysiek overleven. Dit gebeurt in langlopende individuele contacten, in opvang van crisissituaties via zorgnetwerken in samenwerking met andere instellingen.

Bij het wijkpastoraat ligt de nadruk op de persoon als geheel, niet slechts op één aspect. Door deze benadering bestrijken de werkzaamheden die de werkers verrichten een breed gebied: opvang, ontmoeting en ontspanning, hulpverlening, vorming, bewustwording, zelforganisatie, belangenbehartiging, buurtopbouwwerk en pastoraal werk.

Deze activiteiten worden niet uitsluitend bij het wijkpastoraat ondergebracht. Er wordt naar gestreefd de drempel te verlagen naar andere organisaties, tenminste daar waar de geloofsoptie een ondergeschikt element is.

Vanuit deze vormen van individuele begeleiding kijken de werkers waar mensen met elkaar verbonden kunnen worden en hoe de aanpak van problemen verbreed kan worden.

Dit scala van activiteiten kan alleen gerealiseerd worden door het werken in kleine teams per wijk.

1.

Heerlerheide-Passart

In deze wijk zou wijkpastoraat van betekenis kunnen zijn. Vooral omdat het wijkpastoraat zich kenmerkt door een laagdrempelige werkwijze, waarbij bewust aansluiting wordt gezocht bij de leefwereld van kwetsbare mensen. Er worden persoonlijke relaties opgebouwd, waarin zowel mooie dingen als tekorten een plaats hebben. In de ondersteuning aan de buurtbewoners zijn verschillende dimensies te onderkennen, die kunnen worden aangeduid met de begrippen relaties versterken, persoonlijke hulpverlening, bemoediging en solidariserende activiteiten. Belangrijk en gemeenschapvormend in deze wijk zou een inloophuis kunnen zijn, waar mensen een kopje koffie kunnen drinken en hun verhaal kwijt kunnen. Van daaruit zouden bijvoorbeeld uitstapjes georganiseerd kunnen worden of zou een multiculturele kookclub opgericht kunnen worden. Er zouden activiteiten met kinderen en jongeren opgezet kunnen worden. Van belang zijn de contacten met de individuen in de wijk, teneinde die te betrekken bij de activiteiten. Er moet ook voldoende tijd besteed worden aan het vormen van een vrijwilligsteam. Het samenwerken met maatschappelijke organisaties is hier ook van groot belang.

2.

Vrieheide-De Stack

Het pandje aan de Koekoekstraat, De Koekoek, wordt gerund door een aantal mensen, dat al aardig op leeftijd is en ook behoefte heeft aan wat ondersteuning, maar toch zelfstandig wil functioneren zonder bemoeienis van buitenaf. De mensen in de wijk voelen zich vaak eenzaam en door iedereen in de steek gelaten. Wat vooral heel duidelijk bij de oudere wijkbewoners speelt is dat de kerk vroeger heel belangrijk was, maar dat ze hier om allerlei redenen afstand van gedaan hebben. De tijd die ik hier ben geweest heb ik geprobeerd in te schatten wat je voor de mensen kan betekenen. Ik zie hier kansen liggen voor het wijkpastoraat. De tijd dat ik in De Koekoek ben geweest, heb ik gemerkt dat mensen het belangrijk vinden om met vragen over het leven, verdriet en andere vragen bij iemand terecht kunnen. De Koekoek kan een plek zijn voor wijkpastoraat. Mensen komen even langs, ontmoeten elkaar, leren elkaar kennen, vinden elkaar ook op andere momenten en plaatsen. Mensen kunnen er terecht met wat hen bezig houdt en kunnen ondersteuning krijgen van de wijkpastor bij hun vragen. De jeugd heeft hier weinig mogelijkheden. Misschien zouden hier wat activiteiten opgezet kunnen worden voor kinderen en jongeren. Belangrijk is de samenwerking met andere maatschappelijke organisaties en initiatieven, kerken en groepen, vooral rond samenlevingsopbouw, maar ook in concrete, persoonlijke situaties. Ook zou er een groep medewerkers moeten zijn, die samen verantwoordelijk is voor activiteiten en ontmoeting en die bijdraagt aan samenwerking in de buurt en de zorg en aandacht tussen mensen.

3.

Heksenberg

Heksenberg wijkt af van de drie andere wijken. Hier is nog een bloeiend verenigingsleven.

Buren hebben vaak een goed contact met elkaar. Wat niet wegneemt dat hier ook wel wat problemen zijn. Wat bij dit onderzoek naar voren is gekomen is dat mensen wel behoefte hebben aan een vertrouwenspersoon, die regelmatig op bezoek komt, zoals pastoor dat vroeger deed. De ouderen voelen zich vaak eenzaam en zouden een bezoek wel op prijs stellen. Het wijkpastoraat zou hier een bezoekersgroep kunnen oprichten.

4.

Meezenbroek-Schaesbergerveld

In sommige delen van de wijk staan veel huizen leeg, omdat men ze wil afbreken. Mensen verblijven hier omdat ze geen andere huisvesting hebben. Veel bewoners willen snel verhuizen naar een betere woning. Daardoor leven steeds meer mensen langs elkaar heen en ontstaat er ruimte voor overlastveroorzakers. Veel bewoners zijn bezorgd over de veiligheid en criminaliteit. Maar er is ook een aantal bewoners dat nog steeds trots op hun wijk is.

In deze buurt, waar mensen langs elkaar heen leven en waar criminaliteit ontstaat, zijn de mensen met weinig kansen het eerst de dupe. Ze zijn kwetsbaar vanwege een gebrek aan opleiding of werk en sociale contacten, of als gevolg van langdurige ziekte. Of doordat mensen uit hun geboorteland gevlucht zijn en hier opnieuw moeten beginnen. Het wijkpastoraat kan hier ook van betekenis zijn.

Wij kunnen zoeken naar verschillende werkvormen. Uit de contacten leiden wij die werkvormen af. Dat kan betekenen dat er soms projecten starten voor de ouderen, bijvoorbeeld een spelletjesmiddag. Zo haal je ouderen uit hun isolement en kan je mensen bij elkaar brengen. Ook kun je netwerkes om mensen heen vormen, activiteiten opzetten en zoeken naar een manier om gemeenschappen te vormen. Concreet kan dit betekenen: samenwerken met andere groepen en organisaties voor een leefbare buurtsamenleving, diverse activiteiten organiseren met vrouwen in het buurthuis, activiteiten opzetten met kinderen en jongeren, samenwerken in het lokaal zorgnetwerk, mensen ondersteunen door middel van huisbezoek.